

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 19

Mahmut Makal'dan bugüne bitmeyen kavga: Bizim Köy

Mahmut Makal: 'Canlandırılacak Köy'den 'Bizim Köy'e

Doğu Eroğlu: IŞİD'in en çok nefret beslediği grup Kürtler

Cezaevlerinde, açlık grevlerinde: Ahmed Arif

Hasretinden Prangalar Eskittim 50 yaşında

4

Mahmut Makal: 'Canlandırılacak Köy'den 'Bizim Köy'e

14

Mahmut Makal'dan bugüne bitmeyen kavga: Bizim Köy

Zeki Coşkun

20

'Hasretinden Prangalar Eskittim' elli yaşında

Enver Topaloğlu

27

'Kızıl' Nasreddin!

Barış Avşar

34

Doğu Eroğlu: IŞİD'in en çok nefret beslediği grup Kürtler

Serkan Alan

47

Türkiye'de bir 'felsefe dili' kurmanın imkânı

Hamza Celâleddin

17

Cezaevlerinde, açlık grevlerinde, işkencelerde, meydanlarda...

Soner Sert

26

'Zilan', 'direnmek' ve 'Serhad' mahkemelik oldu

Hacı Bişkin

29

Hermann Hesse: Ağaçları dinlemeyi bil

Emek Erez

44

Sezai Sarıoğlu: Muhalefet Partisi müşahidi!

Umut Kara

50

İktidar ve direnişin kaynağı

Kerem Yılmaz

Sayı:19 | Ağustos 2018

Yayın SahibiAND Gazetecilik ve Yayıncılık,
San. ve Tic. A.Ş. adına
Vedat Zencir**Genel Yayın Yönetmeni**

Ali Duran Topuz

**İcra Kurulu Başkanı ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Kapak Tasarım

Ersan Uğur Gör

Katkıda Bulunanlar: Kemal Kocabaş,Zeki Coşkun, Emek Erez, Soner
Sert, Hacı Bişkin, Barış Avşar,
Serkan Alan, Umut Kara, Hamza
Celâleddin, Kerem Yılmaz**Yönetim Yeri:**Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.
Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234
Sarıyer/İstanbulSantral (212) 3463601, Faks (212)
3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,
haber ve fotoğrafların her türlü telif
hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık
Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin
alınmadan, kaynak gösterilmeden ve
link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Köy edebiyatı hareketinin ilk temsilcilerinden, yazar, düşün insanı, ama onlardan önce Cumhuriyet aydınlanmasının en önemli kurumu, İvriz Köy Enstitüsü ve Gazi Eğitim Enstitüsünde özgürleşme eylemini üreten öğretmen, yurtsever aydın *Mahmut Makal* hayatını kaybetti. Kaleme aldığı *Bizim Köy* adlı kitabıyla yeni bir dönemin fitilini yakan Makal'ın hayatını ve yazdıklarının edebiyat geleneğimize katkılarını Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi akademisyenlerinden Dr. Zeki Coşkun ve Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği (YKKED) Genel Başkanı Prof. Dr. Kemal Kocabaş kaleme aldılar.

Şeyhmus Diken'in kaleme aldığı *Ahmed Arif - Abisi Olmak Halkının* kitabı İletişim Yayınları'ndan çıktı. Soner Sert'in kaleme aldığı incelemede Diken, Ahmed Arif'in yaşamından kesitleri ve yer yer onunla yaptığı ufak sohbetleri anlattığı kitabını, biyografi olarak değil, bir anılar manzumesi olarak tanımlıyor.

Şair Enver Topaloğlu ellinci yılında bütün zamanların en çok okunan ve yarım yüzyıldır değerinden hiçbir şey yitirmeden bugünlere ulaşan '*Hasretinden Prangalar Eskittim*'e, şairi Ahmed Arif'e, şiiri, şiirin sesini, sözünü direnişe dönüştürenlere, şiirle, şiirde direnenlere selam gönderdi.

O, aslında kendi başına kimseyle alıp vereceği olmayan biri. Ancak ne zamanki birileri 'bulaşıyor'... Tefeciler, muhafızlar, ajanlar, dolandırıcılar... İşte o zaman tepesi atıyor hocanın. Hem onların hem de onları besleyen sistemin en azılı düşmanı kesiliveriyor. Barış Avşar, 'resmi tarih'te olmayan yönleriyle Nasreddin Hoca'yı anlattı, 'Kızıl' Nasreddin'i...

Hermann Hesse'nin "*Görkemli Dünya*" adlı kitabı Everest Yayınları'ndan çıktı. Emek Erez, Hesse'nin gözünden yerleşiklik ve seyyahlık arasındaki farkı, güneşi, yağmuru, ağacı, inançları, varoluşun hezeyanlarını, evde kalmayı ve yolda olmayı sorguladı.

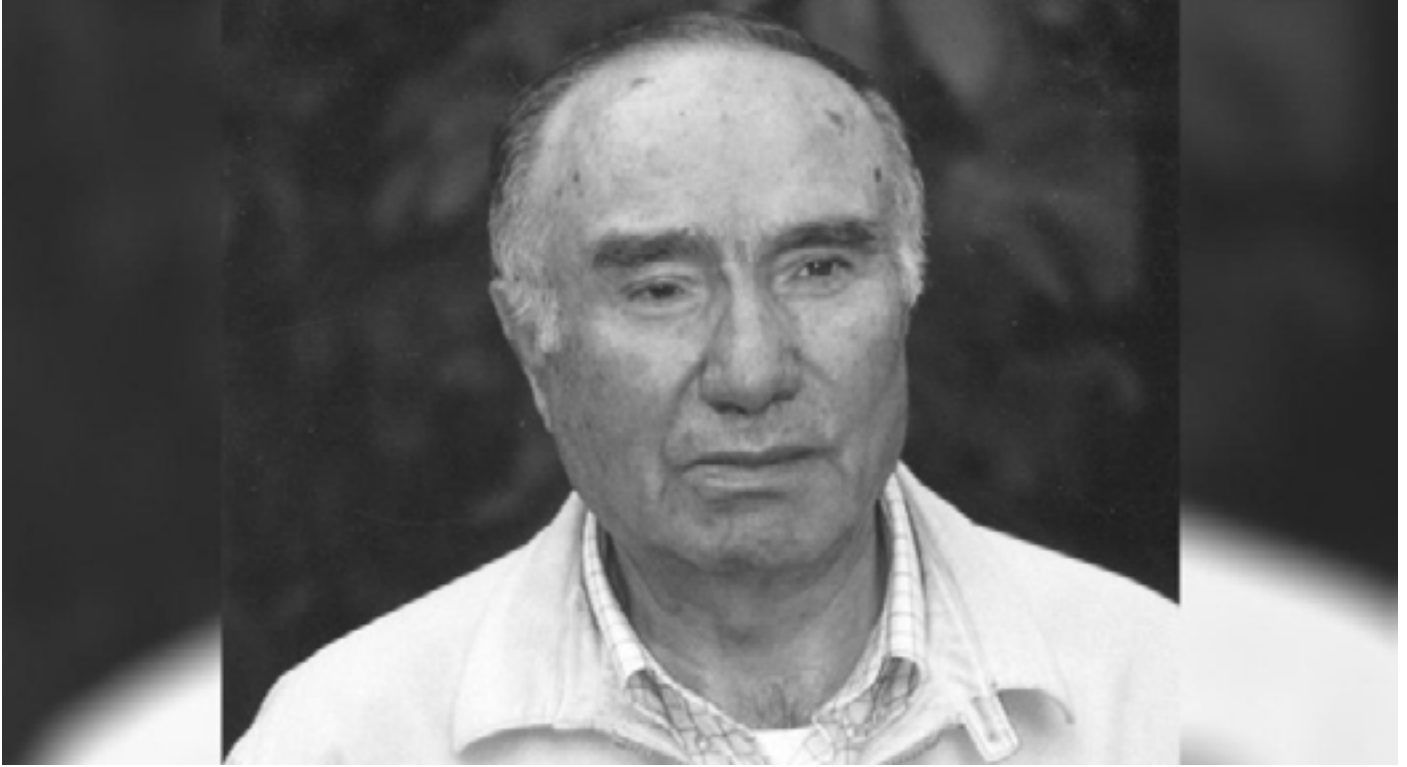
Umut Kara, Serkan Alan, Hamza Celâleddin, Kerem Yılmaz ve Hacı Bişkin yazı ve röportajlarıyla bu sayımızda katkıda bulunan diğer isimler oldu.

Marifet iltifata tabidir... İyi okumalar!

Anıl Mert Özsoy

Mahmut Makal: ‘Canlandırılacak Köy’den ‘Bizim Köy’e

Mahmut Makal... Köy edebiyatı hareketinin ilk temsilcilerinden, yazar, düşün insanı, ama onlardan önce Cumhuriyet aydınlanmasının en önemli kurumu, İvriz Köy Enstitüsü ve Gazi Eğitim Enstitüsünde özgürleşme eylemini üreten öğretmen, yurtsever aydın. ‘İvriz Tonguç Işığının’ en önemli temsilcisi bir halk çocuğu...

10 Ağustos 2018, sabah saatlerinde sosyal medyada Köy Enstitülülerin yazın alanındaki ‘işaret fişeği’ Mahmut Makal Öğretmenimin aramızdan ayrılış haberi yer almaya başladı. Büyük bir üzüntüyle Sevgili Mahmut Makal Öğretmenimle son yirmi yılda YKKED imcesinde beraberliklerimizi ve onun Köy Enstitülüler yazınındaki, aydınlanma dünyamızdaki katkılarını düşündüm. Mahmut Makal ismiyle ilk tanışmam ilköğretim yıllarıma dayanıyor. Köy Enstitülü bir aile ortamında doğunca ve ilköğretim okulunda okumuşsanız, hem aile kitaplığında, hem de okul kütüphanesinde Mahmut Makal adını görmemek ve 1950 yıllarına damgasını vurmuş olan “Bizim Köy” kitabıyla tanışmamak olanaksızdı. Köy Enstitülü yazarların kitapları bizim kuşağın ilk tanıştı-

Kemal Kocabaş*

*Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği
(YKKED) Genel Başkanı

'Ocak 1950'de öğretmenlik yıllarındaki gözlemlerini "*Bizim Köy*" adlı bir kitapta yayımlayarak büyük yankı uyandırdı. 1950 yılında kitap dört basım yaptı. Ülkeyi yönetenlerin görmek istemediği köy gerçeğini topluma sunmuştu...'

ğı yapıtlardı, bizim kuşak onlarla büyüdü ve köy gerçeğini, çelişkilerini onlardan öğrendi.

Köy Enstitülerinin kuramcısı, uygulayıcısı İsmail Hakkı Tonguç'un 'Canlandırılacak Köy' tasarımıındaki düşü, köyün kendi çocuklarıyla içten canlandırılmasını hedefliyordu. Tonguç, Köy Enstitüleri tasarımıının oluşum sürecinde "*İlköğretim meselesinde sıra, yoksul ve toplumun en ağır yükünü taşıyan halkın çocuklarını okula kavuşturmaya gelmiştir. Bunun icap ettireceği her türlü fedakarlığı göze almaya mecburuz*" ifadeleriyle ülkenin yüzde sekseninin yaşadığı köylerdeki yoksul halk çocukları için pozitif ayrımcı, aydınlık bir toplumsal değişim projesini hayata geçiriyordu. Köy Enstitüleri laik, demokratik, bilimsel eğitimin özgün kurumlarıydı ve insan, sanat, demokrasi merkezli özgün eğitim sistemiyle bir döneme damgasını vuran enstitülü aydın, öğretmen, sağlıkçı kuşağı üretti. 1950 sonrası yazın ve demokratik öğretmen hareketinde öncü olan enstitülü aydınlar ülkenin demokratikleşmesi imcesinde çok değerli katkılarıyla yer aldı. 1999 yılında önce Fakir Baykurt'u, sonra sırayla Dursun Akçam, Talip Apaydın'ı ve Mehmet Başaran'ı kaybettik. Sayın Mahmut Makal'ın kaybıyla, Canlandırılacak Köy düşünün köyden getirerek İvriz Köy Enstitüsünde kanatlandırdığı bir yazın ustasını ve bu kuşağın son temsilcisini kaybetmiştik.

MAHMUT MAKAL KİM?

Köy edebiyatı hareketinin ilk temsilcilerinden, yazar, düşün insanı, ama onlardan önce Cumhuriyet aydınlanmasının en önemli kurumu, İvriz Köy Enstitüsü ve Gazi Eğitim Enstitüsünde özgürleşme eylemini üreten öğretmen, yurtsever aydın. 'İvriz Tonguç Işığının' en önemli temsilcisi bir halk çocuğu...

Mahmut Makal, Aksaray iline bağlı Demirci köyünde 1930 yılında doğdu. İlkokulu köylülerin imecesi ile yapılan kendi köyünün ilkokulunda tamamladı. 1943 yılında İvriz Köy Enstitüsü öğrencisi oldu. Edebiyata şiirle başladı. İlk olarak 1945'te "*Türke Doğru*" ve 1946'da "*Köy Enstitüsü*" dergilerinde şiirler yazdı. Varlık dergisindeki "Köy Notları" ile dikkat çekti. 1947'de İvriz Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra altı yıl köy öğretmenliği yaptı. Ocak 1950'de öğretmenlik yıllarındaki gözlemlerini "*Bizim Köy*" adlı bir kitapta yayımlayarak büyük yankı uyandırdı. 1950 yılında kitap dört basım yaptı. Ülkeyi yönetenlerin görmek istemediği köy gerçeğini topluma sunmuştu... Makal ile başlayan bu köy gerçekliğini topluma sunma çabası 1950 sonrası Fakir Baykurt,

Talip Apaydın, Dursun Akçam ve diğer enstitülü yazarlarca sürdürüldü. Köy Edebiyatı akımının başlangıcı olarak anılan bu kitap nedeni ile tutuklanıp bir süre cezaevinde kaldı. Öğretmenlikten sonra 1953 yılında Fakir Baykurt'un "*Halk Üniversitesi*" adını verdiği Gazi Enstitüsüne girdi ve o yıllarda Fransa'da Avrupa Sosyoloji Merkezine araştırma yapmaya gitti. 1965 seçimlerinde Türkiye İşçi Partisi'nden İstanbul milletvekili adayı oldu. Sırasıyla Antalya, Ankara ve Adana bölgesinde ilköğretim müfettişliğinde bulundu. 1971'de İstanbul Sağır ve Dilsizler Okulunda Türkçe öğretmeni görevi bıraktı. 1971-1972 yılları arasında Bizim Köy Yayınları'nı yönetti. 1972 yılında Venedik Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi. 1979 başında Kültür Bakanı Ahmet Taner Kışlalı'nın danışmanı oldu ve Kültür Yüksek Kurulu üyeliği ve sekreterliği yaptı. Daha sonraki yıllarda da yazmaya, düşüncelerini paylaşmaya, Köy Enstitülerini anlatmaya hep devam etti. Makal'ın 88 yıllık onurlu kısa özgeçmişi böyle.

MAHMUT MAKAL, İVRİZ KÖY ENSTITÜSÜ VE İSMAİL HAKKI TONGUÇ

İlkokul sonrası 23.03.1943 tarihinde Toros'ların eteğindeki İvriz Köy Enstitüsü öğrencisi olur. Tonguç'un ölümü sonrası yazdığı bir yazıda, Tonguç'u ilk kez İvriz'de oynadıkları "*Sis Dağı*" horonundaki "*Iramazan gelince oruç tutarız oruç,/ Enstitüleri kuran yaşasın Hakki Tonguç*" dizeleriyle tanıdığını ifade ederek; "*Bunun ardından kendisi geldi okulumuza. Bir aylıktım okulda. Duvarın dibinde ders yaparken, bir küme arkadaşıyla gelmişti. Kim olduğunu sonradan öğrendim. Devletin vatandaşlara karşı görevlerinin ne olduğunu sordu bana. Karşısında konuşmamıştım. Gözüm, gönlüm kapalı gelmişim köyden*" ifadeleriyle Tonguç'la ilk görüşmesini yazar. Tonguç, daha sonra Makal'ın öğretmenine "*Bunları önce düşünmeyi, sonra da düşündüklerini korkmadan söylemeyi öğretmelisiniz. Asırlardır sustukları için birdenbire konuşmamaları gayet olağandır*" ifadeleriyle pedagojinin bugün hale güncel olan işlevselliğini işaret eder (1).

İvriz Köy Enstitüsü müdürü Recep Gürel de İvriz'deki o imececi heyecanı "*İvriz Köy Enstitüsünün türlü iş alanlarına, günün her saatinde dağılmış bulunan yağız çehreli, güler yüzlü öğrenciler; enstitü topraklarına, enstitüde onların ruhlarına öylesine sinmiştir ki insanın bu durumdan büyük bir haz duymaması mümkün mü? Öküz arabasıyla eşya getiren, bahçe belleyen, duvar ören, tohum eken, hayvan otlatan, çatı kuran çocukları birkaç saat sonra Türkçe, jimnastik, aritmetik, tarih, coğrafya derslerinde görürsünüz*" diyerek

İvriz'deki canlı yaşamı bize aktarır (2).

Mahmut Makal, tüm süreçlerde Cumhuriyetin çağdaş ve demokratik eğitim süreçlerini yaşar. Makal, öğrencisi olduğu İvriz Köy Enstitüsü imcesini ve devinimini “...Okul kuruluş halindeydi. Güneşin vurduğu duvar diplerinde ders yapmaya başladık. Okulun bağ-bahçe ve yapı işlerine de karıştık. Eğitim seferberliği hızla sürüyordu. Ne bakan makamında oturuyordu ne de genel müdür. Ne enstitü müdürünün makam odası vardı ne de öğretmenler odası. Ne de dört duvarlı derslik. Dekroli usulü açık hava okulu iş eğitimiyle sarmaş dolaş sürüyordu” ifadeleriyle aktarır.

Makal, 30.09.1947 tarihinde Aksaray'ın Nurgöz köyünde öğretmenliğe başlar. Öğretmenlik ile birlikte yazma eylemi yoğunlaşır. 1949 Eylülünde ilk sürgünü yaşar ve Nurgöz'den Aksaray'ın Çardak köyüne atanır. Mahmut Makal o günleri “İlk kitabımı çıkışından üç ay sonra gördüm. Görür görmez de Aksaray hapisanesini boyladım. Tutuklanmamın nedeni görünüşte kitabım değildi. ‘Demirci, kömürcü bir olacak bizim kuracağımız düzende’ diyerek komünizm propagandası yapmıştım sözde” diyerek ifade eder (3). 1950 başında “Bizim Köy” isimli kitabını yayımlar. Çıktıktan üç ay sonra tutuklanır fakat ceza almadan salıverilir. 1952'de “Hayal ve Gerçek” adlı ikinci kitabını yayımlar.

Makal; İvriz'de şiir ve yazılara başlar. Enstitü dergisi olan olan “İvriz” de, Ankarada çıkan “Ülkü”de, Eskişehir'de çıkan “Yayla”da, Konyada çıkan “Ekekon”da yazıları-şiirleri yayımlanır. “Bir Köy Öğretmeninin Notları” başlığıyla 1948'in Mayıs ayında Varlık dergisinde yazıları yayımlanmaya başlar. Bu arada “Köy ve Eğitim”, “Yeni Ufuklar”, “Varlık” gibi dergilerde yazıları yayımlanmaya devam eder. “Bizim Köy”, 1966 yılında Uluslararası Eğitim Bilim ve Kültür Kuruluşu UNESCO'nun “Dünya Kültürüne Hizmet Ödülü”nü alır. “Değişenler” adlı kitabı 1977'de Türk Dil Kurumu ödülünü alır. 1997'ye kadar 17 kitabı yayımlanır ve zaman içinde çeşitli basımları yapılır ve değişik dillerde çevirileri yapılır.

Mahmut Makal, Köy Enstitüleri uygulamasını eğitim yoluyla köyü canlandırmak, toplumu etkilemek, yetiştirilecek yeni insanların çabalarıyla çağdaş uygarlık kervanının ardından yetişmek ereğine dönük bir eğitim imecesi olarak değerlendirir. Yaptığı tüm konuşmalarda, söyleşilerde son altmış yıllık süreci bir söyleşide “Köy Enstitülerinde, insanoglunun erdeminin ve yaratıcılığının, elleriyle beyni arasında kurabileceği uyumlu doğru orantılı olduğu gerçeğine uygun biçimde yetişiyordu yeni insan. Eğitimin gerçek ereği, halk kayna-

ğını harekete geçirmek, üstündeki karanlık perdeyi, yetişen çocukların eliyle kendisinin yırtıp atmasını sağlamaktır. Böyle eğitim kurumu, böyle yetişmiş insan istenmiyor. Bu yüzden de Atatürk'ün Türkiye'si eğitimsiz, işsiz, yönsüz-yönsüz, idealsiz insanların, din tüccarlarının ülkesi oldu. Öğretmen yetiştirmekten bile korkuyoruz. Dünyasal, çağcıl, bilimsel ve laik bir eğitim uygulanmasına geçmeden, düşünen, konuşan, ülke sorunlarının çözümü için didinen insanı yetiştirmeden ve de bu insanlardan yana davranacak yöneticilere kavuşmadan hiçbir yere varamayız... Köy Enstitüleri uygulamasının günümüz koşullarına göre işletilmesi bir seçenek olabilir" şeklinde değerlendirir.

Mahmut Makal toplumcu yazın insanıdır. J.P. Sartre'nin "Yazar, aç milyarlar için yazmadıkça hep bir tedirginlik duygusu altında ezilecektir" sözünü önemser. Yazarın emeğin, ezilenlerin, yoksulların kısaca toplumda yaşayan haklı insanların yanında olması gerektiğine inanır. "Yazar toplum esenliği için yazmalıdır ve toplumun malı olmalıdır" yorumunu yapar. Edebiyatta temel öğenin insan olduğunu kabul ederek, edebiyat insanı ve toplumu üretim yapısının değişmesi, toplumsal değişme süreci içinde izleyecektir, sanatçı toplum adına sorumluluk yüklenecek, kişisel hırsı, bireyciliği geri plana itecek; toplum adamı olacaktır değerlendirmesini yapar. Toplumcu sanat eserinin yaşadığı çağın sosyal gerçeğini işleme gerektiğini savunan Makal; "Edebiyat adamının üretimi olan sanat yapıtı toplumun aynası olduğu noktada tarihsel gerçek olur" sözleriyle düşüncelerini dile getirir.

"Edebiyat adamının üretimi olan sanat yapıtı toplumun aynası olduğu noktada tarihsel gerçek olur"

ARKADAŞLARI MAKAL'I VE BİZİM KÖY'Ü ANLATIYOR

Bizim Köy'ün yayınlanması sonrası Tonguç'un Mahmut Makal'a yazdığı mektupta, 1943'te İvriz'de konuşamayan bir halk çocuğunun değişiminden duyduğu mutluluğun izleri vardır. Mahmut Makal'ın yaptığı hizmetin büyüklüğüne vurgu yapan Tonguç, *“Gerçeği olduğu gibi görerek buna dayalı işler yapılırsa çetin zannedilen problemleri çözmek kolaylaşır. Yazılarında, bir çok insan için yüzyıllar boyunca meçhul kalmış ve bu nedenle çözülmez bir düğüm sanılan problemleri açık açık, arka arkaya dizişin, köylerin kalkınması hesabına iş yapmak isteyenlere büyük kolaylıklar sağlamaktadır”* ifadeleriyle Makal'ı yüreklendiriyordu. Mahmut Makal, yıllar sonra yaptığı bir değerlendirmede Tonguç için *“Tonguç, yalnız Türk Eğitim tarihinde değil, dünya eğitim tarihinde de bir devrimcidir. İnsanlığın gerçek anlamda eğitilerek üstündeki karanlığı yırtmasını isteyen bir eğitimcidir. Yabancı ansiklopedilerde yer alan dünya çapında tek Türk eğitkenidir”* diyerek Tonguç'u selamlar (4).

“Bizim Köy” kitabını yayımlayan Yaşar Nabi Nayır, ilk basıkıda *“Birkaç Söz”* başlığı ile bir önsöz yazar. Bu önsözde kitabın önemini, ilk kez bir Orta Anadolu köyünün acı gerçeği, bütün çıplaklığıyla bu kitapta dile getirildiği vurgusu yaparak *“Bu kitap, doğrudan doğruya köyde doğmuş, köyde yaşayan bir köy çocuğunun şahadetidir. Büyük kıymeti de bu yüzdendir”* değerlendirmesi yapar. Nayır, Bizim Köy kitabının bir başka katkısının Köy Enstitülerinin kuruluşundan sonra girilen okutma seferberliğinin seyri ve neticeleri üzerinde düşünmeye yöneltecek gözlemler olduğu vurgusunu yaparak *“Çorak bir tabiat kadar asi ve bildiğinden şaşmayan bir taasup yuvasına bilgisinin ışığını getirmeye çalışan ateşli gençlerin aşılmaz güçlükler karşısında yapayalnız bırakılmalarından doğan hüsrانlarını bu kitap size tanıtacaktır”* ifadelerini önsözde yer verir (5).

“Bizim Köy Patlaması” adlı yazısında Köy Enstitülü yazar, şair Mehmet Başaran 1981 yılında Varlık dergisinde Mahmut Makal için *“...Bizim Köy patlaması ayrıca pek çok kafayı sarsıyor, gözü açıyor, Anadolu'yu, halkı bulduruyor bize, tüm çalışmalarımızda toprağımızdan güç almamız gerektiğini kavratıyor... Palavra edebiyatının boşluğu sergileniyor. Edebiyatı sadece bir oyun, bir süs sayanları sarsıyor”* ifadelerini kullanıyordu (6). 15.12.1951 tarihli Ulus gazetesinde *“Okurken”* başlıklı yazısında Nurullah Ataç Mahmut Makal için kendi dönemlerinin aydınlarıyla bir karşılaştırma yaparak *“...Öyle sanıyorum ki, edebiyatımızda bir Mahmut Makal çığır, Mahmut Makal'lar çığırını açılıyor. Buna çok*

Nurullah Ataç: ‘... Biz kapalı odalarda düşüncelere daldık, cigara dumanları arasından köyler gördük, gerçekte olmayan köyler, gerçekte olmayan bir ülke... Yurdu da, yurdumuzla birlikte edebiyatımızı da bugünkü gençler, bu Mahmut Makal’lar kuşağı kurtaracaktır...’

seviniyorum. Bizler, bizim kuşağın yazarları, yurt sevgisini söyledik, yurdumuzun güzelliğini söyledik, yurdu dolaşmamız, öğrenmemiz gerektiğini söyledik. Ama bizden sonrakilere örnek olmadık. Sözde kaldı bütün düşündüklerimiz... Biz kapalı odalarda düşüncelere daldık, cigara dumanları arasından köyler gördük, gerçekte olmayan köyler, gerçekte olmayan bir ülke... Yurdu da, yurdumuzla birlikte edebiyatımızı da bugünkü gençler, bu Mahmut Makal’lar kuşağı kurtaracaktır...’ şeklinde değerlendirir.

Mayıs 1950’de ‘Kitaplar Dergisi’nde Sabahattin Eyuboğlu “Bizim Köy” adlı yazısında Makal için Köy Enstitüleri gerçeğinin altını çizerek “Bizim Köy, ardi gelecek kitaplardandır. Gökte yıldız, bizde köy. Az kitap bu kadar kestirmeden geleceğin yolunu bulmuştur. Nasıl bulmuş? Ne sihir ne keramet: yalın bir dille yalın gerçeği anlatmaktan ibaret. Ama Mahmut Makal’in, bu rahat edebiyata rahatça vardığını sananlar aldanır. Zamanımızda edebiyatın böylesine ancak ekmek gibi alın teriyle kazanılmış ve tadına varılmış bir kültürle varilabiliyor. Mahmut Makal’in düşüncesi iş ve gerçek kadar kitaplarla da yoğunlaşmış. Ama kitaplar, birçok yazarlarımızda olduğu gibi, gerçeğin önüne perde çekecek yerde, mevcut perdeleri kaldırmaya yaramışlar. İşte akıyla karasıyla, zehiri balıyla, bizim köy: okuyun bakalım, bizim demeye diliniz varacak mı?” diyerek Makal değerlendirmesi yapar.

1950 yılında Varlık dergisinde “Bizim Köyden Mahmut Makal’a Mektup” başlıklı yazısında Fakir Baykurt “...Köy Enstitüleri de, yurdumuzda bütün yeni ve ileri kurumların karşılaştığı durumla karşılaştı. Köylü halkımız bile: “Vay, burada şöyle yapıyor, kızlarla oğlanlar karışık, kızlarla oğlanlar birlikte zeybek oynarlarmış, halay çekerlermiş!” gibi bağrıntılar havalandırdılar. Birtakım demagoji düşkünlü adamlar, bu fırsatı kaçırmadılar. Halkın saflığını kötüye kullandılar. Bütün bunların etkisi, yönetken devlet adamlarına kadar sokuldu. Ve Köy Enstitüleri büyük bir değişikliğe uğratıldı” sözleriyle dönemin enstitüsü algısını ifade eder.

01.04.1950 tarihinde Yaprak dergisinde Melih Cevdet Anday “Bizim Köy’e Dair” yazısında “Bizim Köy” bende bir köylü romanı etkisi bıraktı. Konusu, kişileri, olayları, kavgası, meselesi... Hepsi tamam. Yani kitabı bir hamlede okuyup bitirdikten günler sonra, o köyde yaşıyor gibiyim. Mamıdefendi’nin macerası, köylüler, köy odası, toprak hep aklımda. İşte bizde, şimdiye kadar okuduğumuz köylü edebiyatlarından hiç birine benzemeyen bir kitap. Köyü kendi içinden kaldırmak gerektiğine inanıp paçaları sıvayan bir-iki vatansız, ileri kafalı eğitimci, Köy Enstitülerini kurdular. Mahmut

Makal'ın köylerinden alıp, ezbercilikle değil de, yaratıcı eğitim yoluyla okuttular. Mahmut Makal'lar, kafalarında gelecek günlerin parlak ışığı, gönüllerinde bir yaratma aşkı, ama tek başlarına, ama kimsesiz, çoğu zaman da yardımsız kendi yollarına düşmüşler, savaşıyorlar. Daha çok haberler alacağız onlardan..." değerlendirmesini yapar.

Orhan Veli Kanık yine Nisan 1950'de çıkan Yaprak dergisinde "Mahmut Makal'ın Yurt Sevgisi" başlıklı yazısında "...Bizim Köy'ü yazan bir insandan, bu memlekete kötülük geleceğine inanamayız... Mahmut Makal Bizim Köy'de, köylülerin çorapsız olduklarını söylemiş. Kitabın uyandırdığı yankılar üzerine de vali, Makal'ın köyüne gitmiş. Karşısına birkaç köylü çıkarmışlar. O sırada Makal da oradaymış. Vali, köylülere ayaklarını uzattırılmış. Sonra Makal'a dönüp: "Bak, Mamıdefendi," demiş, "Köylülerin çorapları var." Köylünün refahını çorapla ispat etmenin gülünçlüğü bir yana, acaba bu sayın vali, amirlere bu gibi hallerde gösterilen manzaranın nasıl yaldızdan ibaret olduğunu bilmiyor mu? sözleriyle 1950'li yıllardaki "Bizim Köy" algısını ifade ediyordu.

MAKAL VE İMECE DERGİSİ

İmece Dergisinin Nisan 1961'de ilk sayısı çıkarken Sabahattin Eyuboğlu'nun "İmece" başlıklı yazısı, "İmece bütün ocak yıkanlara, umut kıranlara, çamur atanlara, bindikleri dalı baltalayanlara, küf ve kül birikintilerine, vurdum duymazlıklara inat sönmemiş bir coşkunun, küsmemiş bir sevginin iyimser bir belirtisi, ağaç kesmekten çok dikmesini sevenlere dostça bir sesleniş olarak çıkıyor" cümlesiyle başlıyordu. Sabahattin Eyuboğlu'nun önerisi ile Engin Tonguç, Fakir Baykurt, Mehmet Başaran, Süleyman Edip Balkır, Mahmut Makal, Dursun Kut ve diğer enstitülüler yan yana gelerek Köy Enstitüleri hareketini topluma anlatabilmek için ülkenin eğitim-kültür sorunlarına ilerici-aydınlanmacı bir pencereden bakacak ve 112 sayı çıkacak olan bir yayın organını topluma sunuyorlardı. İlk sayı bizzat Mahmut Makal'ın Pembe Köşke giderek aldığı İsmet İnönü'nün "İmeceye Başlarken" yazısı ile başlıyordu. Hasan Ali Yücel de "Hümanisma" başlıklı yazı ile ilk sayıya katkı veriyordu. Makal, Ankara grubu adına İnönü'ye yaptığı ziyareti Yeniden İmece'nin ilk sayısında "İlk İmece ve İnönü" başlığı ile yayımlar (7). Mahmut Makal hem kurucu ve yazar olarak 1961-1970 yılları arasında İmece dergisinde yazılarıyla yer alır. Mahmut Makal, 2003 sonrası YKKED tarafından çıkartılan Yeniden İmece'de yazmaya başlar. Derginin her sayısı çıktığında arar, eleştirilerini ve önerilerini sıralardı.

'Sabahattin Eyuboğlu'nun önerisi ile Engin Tonguç, Fakir Baykurt, Mehmet Başaran, Süleyman Edip Balkır, Mahmut Makal, Dursun Kut ve diğer enstitülüler yan yana gelerek Köy Enstitüleri hareketini topluma anlatabilmek için ülkenin eğitim-kültür sorunlarına ilerici-aydınlanmacı bir pencereden bakacak ve 112 sayı çıkacak olan bir yayın organını topluma sunuyorlardı.'

YKKED-2011 MUSTAFA NECATİ ÖĞRETMENLİK ONUR ÖDÜLÜ

Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği, 24 Kasım 2011 tarihinde İzmir’de Sayın Mahmut Makal’a “Mustafa Necati Öğretmenlik Onur Ödülü” verdi. YKKED, bu ödül törenini Mahmut Makal’a Armağan adlı bir kitapla da taçlandırdı (8). YKKED Ödül Gerekçesinde:

“1946 sonrası amaç ve programı değişen 1954 yılında tümüyle İlköğretmen Okullarına dönüştürülen, yıllar sonra yalnızca ülkemiz değil, Dünya eğitim tarihindeki önem ve yeri çok iyi anlaşılmış, Köy Enstitülerinin ışığıyla öğretmen oldunuz. Ortaçağı yaşayan köylerden gelerek aydınlanma çağını İvriz’de yakaladınız. Daha öğrencilik dönemlerinizde şiirleriniz edebiyat dergilerinde boy göstermeye başladı. Öğretmen oldunuz, gözlemlerinizi yazmaya başladınız. 1950 yılında “Bizim Köy” adlı eserinizle ülkeyi sarstınız. Ülkeyi yönetenler köy gerçekliğini bir köy öğretmeninden öğrenmeyi içlerine sindiremediler. Sonrasında o dönemde ülkede yaşayan her aydının başına gelenleri siz de yaşadınız... Siz, küçücük bir köy çocuğu iken dağ başlarında kendi kendine açıp solan çiçekleri soldurmamaya koşturan eğitim bakanı Yücel ve köy çocuklarının korkularını yenmesi için çabalayan Tonguç Baba’nın Köy Enstitüleri imecesi ile karşılaştınız... Aydınlanmaya ve birey olmaya doğru onurlu yolculuğunuz İvriz’de başladı. Sonra da Nurgöz köyünün genç öğretmeni olarak başka halk çocuklarının yaşamlarının eğitim yoluyla dönüşmesi imecesine katıldınız. Sizin seksen yıllık yaşam yolculuğunuz daima “Yücel ve Tonguç Yolu”nda oldu. Aydınlık ve Demokrat bir Türkiye tutkusuyla, bağımsız bir Türkiye özlemiyle yürüdünüz. Tüm yapıtlarınızda insanımızın acısı, sevinci, yoksulluğu ve halk kültürünün değişimden, yenileşmeden yana olan gücü vardı. Bir kuşak siz ve Köy Enstitülü arkadaşlarınızın yazdığı kitaplarla yetişti. Onlara ışık oldunuz. Üretken Anadolu köylüsünün kendi diliyle yaşama yeniden doğuşuna yaratıcı imgelemenizle katıldığınız için sizi tutuklamaya kalkanlar, sizi yargılayanlar tarih önünde mahkûm oldular, siz ise, yüce insanlık katında yüreklerde yaşama hakkı kazandınız.” ifadeleri öne çıkıyordu.

SONSÖZ

Mahmut Makal, Cumhuriyetin aşılamayan eğitim kurumu olan Köy Enstitülerinin özgün bir eğitim sistemiyle kanatlan bir halk çocuğuydu. Köy Enstitüleri, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini bütünsel bir yaklaşımla gerçekleştiren üretici bir eğitim sisteminin adıdır. Köy Enstitülerindeki demokratik sanat eğitimi ve kitap okuma tartışma saatleri

'Günümüzde eğitimin "dinselleştirme ve piyasalaştırma" politikalarıyla niteliğini tümüyle kaybettiği, nitelikli öğretmen yetiştirme sürecinde çok gerilere düştüğümüz, eğitim hakkının yok sayıldığı bir dönemde 88 yıllık onurlu yaşam öyküsüyle Mahmut Makal'ın eylemi, yaşam öyküsü ve ürettikleri güncelliğini hiç kaybetmeyecektir.'

öğrencilerin değişim ve dönüşümünde çok önemli katkıları vardı. Hasan Ali Yücel'in tercüme ettirdiği klasikler tüm enstitü kütüphanelerinde enstitülü öğrencilerin en çok başvurdukları kaynak kitaplardı.

Mahmut Makal da İvriz Köy Enstitüsündeki bu kültürle kendini üreten, bu toprakların aydınıdır. Anadolu insanının yaşam öykülerini yazmıştır, diğer tüm enstitülü yazarlar gibi. Kendi kültüründen beslenmiştir. İnsanın ve ülkesinin kendisi olma uğraşısını temel alır. Kendi insanının acılarını, dertlerini onların diliyle, onların dil zenginliği ile anlatır. Tüm yazılarında, konuşmalarında Mustafa Kemal ve Cumhuriyet kültürüne sınıksız bağlı, laik-demokratik değerlerini içselleştirmiş bir enstitülüdür. Aksaray'ın bir köyünden İvriz'e başlayan aydınlanma, değişim yolculuğu gibi günümüzde de çağdaş eğitim süreçleriyle ülkenin eğitim ve kültür politikalarının yeniden şekillenmesini talep eder.

Makal'ın yaşam ve yazım öyküsü, toplumsal sorumluluğunu hiç kaybetmeyen bir halk çocuğunun, bir öğretmenin destanıdır. Günümüzde eğitimin "dinselleştirme ve piyasalaştırma" politikalarıyla niteliğini tümüyle kaybettiği, nitelikli öğretmen yetiştirme sürecinde çok gerilere düştüğümüz, eğitim hakkının yok sayıldığı bir dönemde 88 yıllık onurlu yaşam öyküsüyle Mahmut Makal'ın eylemi, yaşam öyküsü ve ürettikleri güncelliğini hiç kaybetmeyecektir.

Mahmut Makal'ı önümüzdeki süreçlerde nasıl bir öğretmen, nasıl bir aydın sorularının yanıtlarını aradığımız süreçte hep canlı bir referans olarak yüreklerimizde yer alacaktır. "Canlandırılacak Köy", bir Tonguç projesiydi. "Bizim Köy" ise Mahmut Makal özelinde tüm Köy Enstitülülerinin ütopyasıydı. Makal Öğretmenin Bizim Köyü hep onurumuz olarak kalacak ve Bizim Köy'ün ışığı hiç sönmeyecek. Anısına saygıyla...

Kaynaklar

- Makal, M (1961), Büyük Köycü Tonguç Baba, Tonguç'a Kitap, Ekin Basımevi, İstanbul
- Aydoğdu D.-Kaplan.M (2014) Toroslardan Doğan Güneş İvriz Köy Enstitüsü, YKKED Yayınları, İzmir
- Şeker. A (2011), Köy Enstitülerinin Yetiştirdiği Bir Ulu Çınar Mahmut Makal ile Söyleşi, Makal, M (2008), Engin Toguç'un Çivisi, Bilgi İmececi /Editör: Kemal Kocabaş, YKKED Yayınları, İzmir
- Makal, M (1957), Bizim Köy, Varlık Yayınları, 6. Baskı, İstanbul
- Radikal Gazetesi (11.4.2008), "O köy bizim köyümüzdü..."
- Makal. M, (2003), İlk İmece ve İnönü, Yeniden İmece Dergisi, Sayı:1,s:11-12
- Kocabaş, K (2011), Mahmut Makal'a Armağan, YKKED Yayınları, İzmir

Mahmut Makal'dan bugüne bitmeyen kavga: Bizim Köy

Mahmut Makal sözün gerçek anlamıyla –zamanın diliyle- ‘ihtilal’ yaptı. Makal’ın kaleme aldığı Bizim Köy’de aydınlanmış bilincin, içinden çıktığı yaşantı ve coğrafyaya, topluluğa-toplumla hem ‘yabancılaşmış’ hali vardı. O, yazdıklarında kendisini hem ‘misyoner’ olarak konumladı, hem de anlattığı yerden hiç çıkmamışcasına ‘özdeşleşim’ kurdu...

Fotoğraftakiler: Sait Faik Abasıyanık, Mahmut Makal, Orhan Kemal, Yaşar Kemal

Bundan tam 70 yıl önce 18 yaşında bir genç, sözün gerçek anlamıyla –zamanın diliyle- ‘ihtilal’ yaptı. Mahmut Makal’ın kaleme aldığı “Köy Öğretmeninin Notları” 1948/49 yıllarında Varlık dergisinde yayımlandı. Notlar’a konu edilen; adeta dünyanın dışındaki köy ve köylülerdi. Okuma yazma bilmiyordu köylüler ama kendilerine dair yazılanlardan şöyle ya da böyle haberdar olunca, ilk kıvılcım orada, yerelde çaktı. Ocak 1950’de Bizim Köy adıyla kitaplaşan Notlar, yazı-yazın düzlemindeki ve yereldeki ihtilali –yani ‘devrim’i-, toplum-sallaştırdı. İzler-çevreden; okuyuculardan, ‘ilgili çevreler’e; yönetici kast’a uzandı sarsıntı. Kıyamet koptu.

Bizim Köy, kendisinden önce örneği olmayan bir edebiyat türüne öncülük etti. Tüm gerçek edebiyat ürünleri gibi, ‘edebiyat’ın çok çok ötesine geçti. Türkiye bir değişim eşliğindeydi 1950’de. Bizim Köy ve yazarı, köylülerin deyişleriyle Mamıdefendi Makal, o değişimin hem kahramanları hem kurbanları arasında yer aldı.

1950’de dünyada soğuk savaş vardı. Bizim Köy’le çakan

Zeki Coşkun*

*Dr. Öğr. Üyesi – Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Batı Sanatı ve Çağdaş Sanatlar Anabilim Dalı

'Aydınlanmış bilincin, içinden çıktığı yaşantı ve coğrafyaya, topluluğa-topluma hem 'yabancılaşmış' hali vardır Bizim Köy'de, hem kendisini 'misyoner' olarak konumlaması vardır, hem de oradan hiç çıkmamışcasına 'özdeşleşim' vardır.'

kıvılcımın hükmü-etkisi 30 yıl kadar canlı, sıcak kaldı. Soğuk savaşın sönümlendiği 1980'de 24 Ocak ekonomi-politik, 12 Eylül askeri-politik darbeleriyle Türkiye, 1950 sonrası ikinci büyük –ve zoraki- değişimi yaşadı... Global köyün inşası ve ilanıyla Bizim Köy imha ve iptal edildi.

Bizim Köy devrimini yaratan Mahmut Makal, 70 yıllık yazılı serüvenin ardından 10 Ağustos 2018'de son nefesini verirken Türkiye, cehennemi yaşıyordu. Para, pul olmakta; herkes yoksullaşmakta; TL, dolar karşısında can çekişmekteydi. Ordu'nun dereleri felakete akmış, malı – mülkü ve hayatı, sel almıştı. Mersin-Anamur'dan Muğla Köyceğiz'e, Aydın-Didim'den Antalya'ya, memleketin dört yanında ormanlar yanıyor... Bizim Köy'ün imha ve iptali sürmekteydi, evet! Sürece biraz daha yakından bakalım.

BİZİM KÖY NEDİR?

Dönemin yazı/edebiyat erbabı, Bizim Köy'ün 'yeni' bir şey olduğunu kabul etti. Tabii ki 'edebiyat' olmadığını ilan etti hemen: 'İstida-dilekçe edebiyatı' dendi ve hep öyle görüldü. Büyük ölçüde okumadan ya da kalıplarla, ezberden okumayla gelen yargıları bunlar.

Oysa, Montaigne 1570'lerde Denemeler'le, Cervantes 1615'te Don Kişot'la nasıl okumalarından, yaşantılarından, gözlemlerinden hareketle mevcut olanların dışında ve onlara karşı eleştiriden yepyeni birer yazı-anlatı türü yaratmışlarsa, Mahmut Makal'ın yaptığı da tam olarak buydu.

"Belgesel anlatı", kimilerinin "yaşantı" adını verdiği tür, henüz bilinen bir yazı türü değildir 1948/49 Türkiyesi'nde. Yaşar Kemal, henüz sahneye çıkmış değildir. Fikret Otyam da epey sonra sahaya çıkacaktır. O nedenle de "röportaj" denen şey, sadece gazetecilik işidir. Güncelin ilgililer – meşhurlar ve mühimlerle soru-cevap halinde konuşulmasından ibarettir. Refik Halit Karay'ın Memleket Hikayeleri (1919), Reşat Nuri'nin Anadolu Notları (1936) var. Evet doğru. Ama tümüyle şehrin, şehirlinin taşraya bakışıyla sınırlıdır onlar. Ve dahi Yakup Kadri'nin Yaban'ı da öyle...

'Meta-anlatı' kavramı 70 yıl önce bu coğrafyaya henüz teşrif buyurmamış, duyulmamış, yapılmamış, görülmemiş bir şeydir. Metnin ve yazarın kendisini anlatı konusu etmesine, "modern edebiyat"ın en uç deneyimi olarak bakılmaktadır. 18 yaşındaki Mamıdefendi Makal da bilmez elbet "meta-anlatı"yı. Ama yaptığı tam da budur tüm Notlar'ında. Bizim Köy'ün finalindeki MASAL GİBİ bölümü, meta anlatıya da yeni bir boyut getirir: Bizzat anlatıcı-yazar, kendisine ve metnine "yabancılaşma"yla, Brechtien bakışla yaklaşır. Üstelik bunu geleneksel-sözlü anlatının diliyle, mazmunlarıyla yapar. Mizah,ironi ya da isterseniz post-modern deney, deyin!

Aydınlanmış bilincin, içinden çıktığı yaşantı ve coğrafyaya, topluluğa-topluma hem 'yabancılaşmış' hali vardır Bizim Köy'de,

hem kendisini 'misyoner' olarak konumlaması vardır, hem de oradan hiç çıkmamışcasına 'özdeşleşim' vardır. Bu çoklu ve çapraşık yapı, erbabların kendi ezberleriyle 'yalınkat' de-yip geçtikleri Bizim Köy'ün özgünlüğünün sırrıdır. Yalınkat mıdır, moda tabirle 'çok katmanlı' mıdır, bir daha bakmakta yarar var.

Resmi ideolojinin sığ popülizmi, folklorizmiyle de taban tabana zıttır Notlar ve Bizim Köy. Etnografyanın, antropoloji-jinin izine rastlanmaz buralarda. Sosyoloji, kır iktisadiyatı ve benzeri pek makbul işler değildir. Yukarıda iki tümcede adını anıp geçtiğimiz sosyal bilim türlerindeki katılımcı gözlem denen yöntemi ne bilen, ne uygulayan vardır...

Mamıdefendi Makal'ın da elbette bunların hiçbirinden haberi yoktur. Ama Bizim Köy'ün yaptığı tam da bunlardır! Kitabın bölümlerine bakın, temel sorunsal ve metnin yönelimlerini görürsünüz: Geçim Derdi, Köy Hayatından Sahneler, İnanışlar, Okul ve Okuma.

Yukarıda belirttiğim gibi, Makal, anlatıcı olduğu kadar, anlattıklarının deneyimleyicisi, tarafıdır tüm yapıt boyunca. Kurgu – kuram değil, doğrudan yaşantı. Köylünün, anasının – babasının gözüne "cinlenmiş" gibi görür. Etiyle, kanıyla, canıyla varlığından haberdar olduğu "modern kültür"e ve onun dünyasına dahil olmaya, içinden çıktığı ve dahil olduğu köyü ve kendisini değiştirmeye, dönüştürmeye çabalamaktadır.

Fincancı katırları ürker elbet. Yazının icadından; Sümer'den beri en alttakilerin, köyün-köylünün maruz kaldığı, mağdur olduğu yazı, iktidar aracı olmaktan çıkıp, ona karşı silaha dönüşmektedir. O nedenle de evet, imha ve iptal edilmelidir.

SAKAL MAKAL YAHUT

Aferin oğlum Ahmet
Bu yolda devam et

Herifçioğlu Sen Mişel'de koyuvermiş sakalı
Neylesin bizim köyü, nitsin Mahmut Makal'ı
Esmeri, sarışını, kumralı, kuzguni, karası
Cebinde dört dilberin telefon numarası
Bir elinde telefon, bir elinde kesesi
Uyyy!...yesun oni nenesi
Yesun onu nenesi.

Şimdiki iktidarın 'monşerler' dediği o vaktin entelektüelleri burun kıvırdı Makal'a ve onunla gelen diğer Köy Enstitüleri'ne, Bizim Köy'e, ardıllarına... İktidar önce o burun kıvrı-lanları yok etti. Ardından monşerleri.

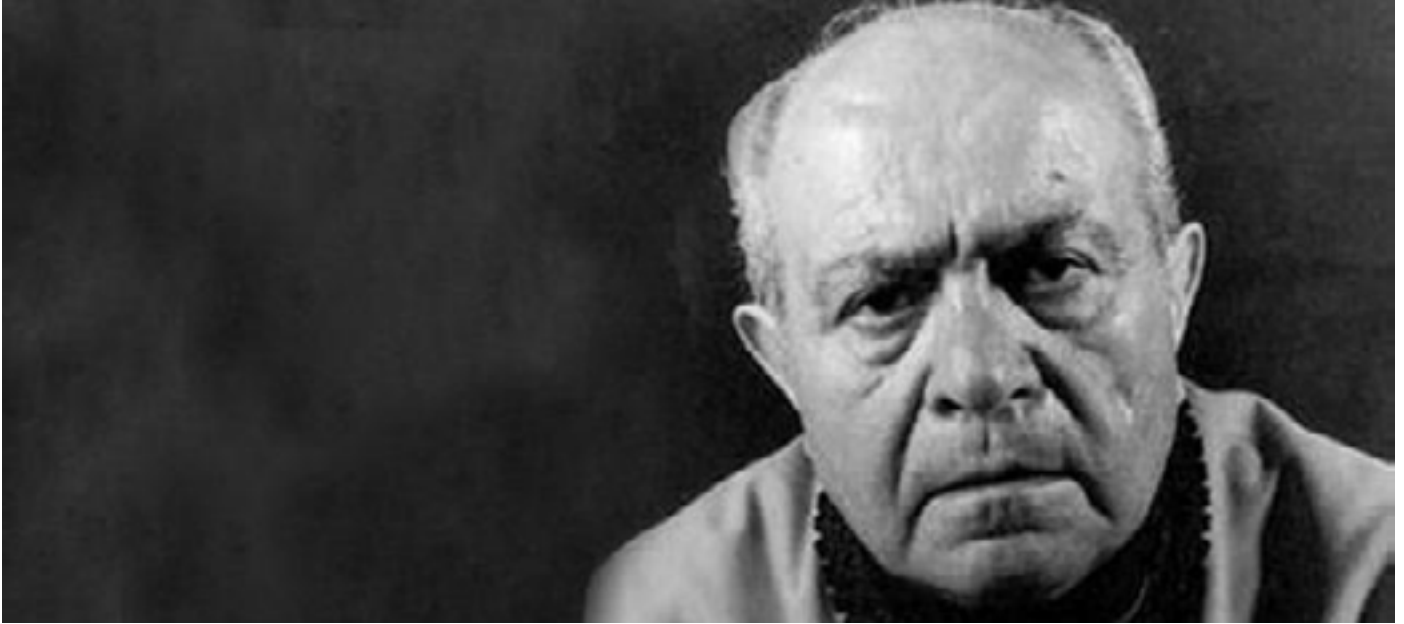
Bambaşka bir köydeyiz şimdi. Cehennemsi...
Dönüp sormanın zamanıdır artık: Neydi Bizim Köy?

Bizim Köy, Mahmut Makal, 195 syf., Literatür Yayınları, 2008.

Cezaevlerinde, açlık grevlerinde, işkencelerde, meydanlarda: Hasretinden Prangalar Eskittim 50 yaşında

Şeyhmus Diken'in kaleme aldığı Ahmed Arif - Abisi Olmak Halkının kitabı İletişim Yayınları'ndan çıktı. Diken, Ahmed Arif'in yaşamından kesitleri ve yer yer onunla yaptığı ufak sohbetleri anlattığı kitabını, biyografi olarak değil, bir anılar manzumesi olarak tanımlıyor.

Dile kolay... Tek bir şiir kitabı ile Türkçe şiir dünyasına adını altın harflerle yazdıran, toplumcu gerçekçi şiir geleneğinin çitasını en üst noktalara taşıyan, korsan baskıları bile yüzbinlerce kişi tarafından alınıp okunan, Anadolu coğrafyasında yaşayan sosyalist, komünist, devrimci, yurtsever, sosyal demokrat ve bilumum sol bakış açısını savunanların el kitabı olan Hasretinden Prangalar Eskittim, yayımlanalı elli yıl oldu.

Soner Sert

Gerek kitabın, gerek Ahmed Arif'in üzerine ağdalı ve büyük laflar etmeye yok. Şair hayattayken söylenebilecek bütün güzel sözler söylendi zannımca. Kitap yayımlanır yayımlanmaz, elden ele, yürekte yüreğe dolandı durdu yarım asırdır. Hatmedildi. Cezaevlerinde, açlık grevlerinde, işkencelerde, meydanlarda sayısız kere okundu. 25 Eylül 2012 tarihinde, Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde, ki şairin çocukluğu burada

“Yahu kitabın fiyatını arttırmayın, dedim, beni dinlememişler. Beş liradan altı liraya çıkarmışlar. Benim kitabımı öğrenciler, işçiler, emekçiler, yoksul insanlar okur. Onlar için bir lira çok paradır”

geçmiştir, 30.321 bin kişi aynı anda Anadolu şiirini okuyarak Guinness Rekorlar Kitabı'na girdi. Halkı, Ahmed Arif'i ve o güzel şiirlerini unutmadı. Dolayısıyla onu uzun uzadıya anlatmaya gerek yok.

Bu yazının yazılış amacını bu hafta İletişim Yayınları'ndan çıkıp, raflarda yerini alan Şeyhmus Diken'in Ahmed Arif – Abisi Olmak Halkının isimli kitabı oluşturuyor. Diken, Ahmed Arif'in yaşamından kesitleri ve yer yer onunla yaptığı ufak sohbetleri anlattığı kitabını, biyografi olarak değil, bir anılar manzumesi olarak tanımlıyor. Şairin ailesinin kökenlerine, çocukluk ve ilk gençlik yıllarına da uzanan kitabın, bizzat onunla tanış olup, beraber vakit de geçiren Diken tarafından yazılması ayrıca önemli.

1974-1978 arası üniversitede okurken, Ankara'daki Zafer Çarşısı'nda bulunan Barış Kitabevi'nde Arif ile tanışan Diken, sonraki yıllarda da şair ile görüşmeye devam eder. Barış Kitabevi ise o dönemlerde fazlasıyla namlıdır. İsmail Beşikçi'nin de sık sık gittiği kitabevi Arif tarafından şu sözlerle anlatılır: (Kitabevi'nin sahibini kastederek) Ulan senin şöhretin neredeyse beni geçti. Nerede beni tanıyan biriyle karşılaşsam, Ümit Fırat'ın kitabevinde tanıştık diyor.”

‘1 LİRA ÇOK PARADIR’

Aynı dönemlerde, 1975'te, Hakkâri'de Jirkan aşiretinden iki bin kişi kavga nedeniyle dağa çıkar. Ortalık karışır. Barış yapılsın, olay büyümeden bir an önce çözülsün, düşüncesiyle Ankara'da bir kapalı spor salonunda Hakkâri Dayanışma Gecesi düzenlenir. Şivan Perwer, Rahmi Saltuk gibi isimler sahneye çıkarak peş peşe konser verir. Aynı gece Ahmed Arif de sahneye çıkarak şiirlerini okur. Diken, Diyarbakır'dan götürdüğü bir kasetçalarla Arif'in okuduğu şiirleri kaydeder. Ancak kaydını yaptığı o kaseti öğrenci evinde kaybeder.

1977 yılında ise yine Zafer Çarşısı'nda yer alan Oğlak Kitabevi'nde şairle karşılaşan Diken, Hasretinden Prangalar Eskittim'in, henüz yeni çıkan 17. baskısını şaire imzalatmak ister. Arif'in yeni baskıyı ilk kez Diken'in elinde görür. Kitabı eline alıp arka kapağına bakınca fiyatının beş liradan altı liraya yükseltildiğini görür ve yayıncıya küfretmeye başlar: “Yahu kitabın fiyatını arttırmayın, dedim, beni dinlememişler. Beş liradan altı liraya çıkarmışlar. Benim kitabımı öğrenciler, işçiler, emekçiler, yoksul insanlar okur. Onlar için bir lira çok paradır” Ardından, Diken'in ve yanındaki iki arkadaşının ellerinde tuttuğu kendi kitabının parasını ödemek ister, Diken zor engel olur.

Yine Zafer Çarşısı'ndaki başka bir sohbette, genç insanların, kendi kuşağının yaşadığı acı ve zulümleri yaşamasın, diye onca eziyete katlanmış olduklarını söyler. Diken'in, Arif'in röportajlarından, anılarından ve mektuplarında da söz ettiği kitapta, üzerinde ayrıca durduğu nokta ise ölümünden sonra Arif'e yeterince sahip çıkılmadığı hususudur. Şüphesiz ki Diken bu konuda haklıdır. Suriçi'ndeki Ulu Cami'nin hemen arka sokağının girişinde, Cami Kebir Mahallesi'nde adına açılan Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi haricinde, Arif'in adının geçtiği herhangi bir yer ya da etkinlik hemen hemen yok gibidir. Adına düzenlenen şiir yarışması gibi girişimler olsa da hiçbiri uzun soluklu olmaz. Diken bu konudaki haklı eleştirilerini, "Adına bir vakıf kurulması, onun adını taşıyacak bir kültür merkezi açmak, her yıl düzenli olarak doğum ya da ölüm yıldönümüne denk gelecek tarihte ödüllü bir Ahmed Arif şiir yarışması düzenlemek çok mu zor?" cümleleriyle özetler. Sahi, neden olmasın?

‘Hasretinden Prangalar Eskittim’ elli yaşında

Ellinci yılında bütün zamanların en çok okunan ve yarım yüzyıldır değerinden hiçbir şey yitirmeden bugünlere ulaşan ‘Hasretinden Prangalar Eskittim’e, şairi Ahmed Arif’e, şiiri, şiirin sesini, sözünü direnişe dönüştürenlere, şiirle, şiirde direnenlere selam olsun...

Enver Topaloğlu

Geriyeye doğru dönüp baktığımızda Nâzım’dan başlayarak Modern Türkçe şiirin aynı zamanda bir direniş hareketi olduğunu da görürüz. Bugün her şeye karşın şiirin eğer toplumsal bir değeri, anlamı, önemi varsa bunda hiç kuşkusuz kırklı yıllarda şiiri, şiirin dilini, sözünü mücadele biçimine dönüştürmüş olan kuşağın katkısı büyüktür. Nâzım Hikmet’in, şiirlerinin etkisini arttırmaya başladığı süreçte hapsedilmesi yeni bir şiirin; diliyle, sesiyle, sözüyle ‘devrimci’ nitelmesini hak eden bir şiirin önünü kesmemiştir. Kırklı yıllarda hem Nâzım’dan etkilenerek şiir yazanların, hem Garip dalgasıyla ortaya çıkanların girişimi aslında aynı zamanda bir direniş hareketi olmuştur. Şiirin, dilin kolayca ele geçirilemeyen çok özel bir biçimi olduğunu biliyoruz. Her iktidar, gücünü dil üzerinde mutlak hegemonya kurarak

pekiştirmek amacındadır. Ancak iktidarın borusu şiirde ötmemiştir, ötmez, ötmüyor. Modern Türkçe şiirin birikimi ve deneyimi, aynı zamanda iktidarın borusunun şiirde ötmediğinin kanıtıdır. Şiirin, iktidarın elinde tuttuğu ve kullandığı birtakım aygıtlarla etliye sütlüye dokunmayan bir anlayışla sürdürülmesine, vatan, millet hamasetine, yerli ve milli olma zorlamasına karşı çıkan Nâzım'ın isyanıyla başlayan direniş, sonraki kuşaklarda da karşılığını bulur. Kırklı yıllarda, Garip'in yükseldiği dönemde, dalganın dışında kalan özgünlüğü ve özneliğiyle dikkat çeken genç bir şair dergilerde yayımlanan şiirleriyle kısa sürede ünlenir. 1927 doğumlu, asıl adı Ahmed Önal olan Ahmed Arif'tir o isim. Onu uzun uzun anlatmak sözü boş yere uzatmak olur. Şu dizeler aslında Ahmed Arif'i, daha doğrusu şair Ahmed Arif'i kısa ve öz olarak anlatır:

Belinde Diyarbakır kuşağı
Zulasında kimbilir hangi hınç, hangi mısra
Yürür namus bildiği yolda...
Yürür yine de yalınayak ve
ayakları yanarak.

Kırklı yıllarda resmi bakışın, görüşün dışında bir anlayışla şiir yazmanın ve şair olarak ünlenmenin bedeli de en hafifinden 'komünistlikle' suçlanmaktır. Nitekim Garip dalgasının en 'hızlısı' Orhan Veli de bir şiirinde dile getirir bu durumu:

Açlıktan bahsediyorsun;
Demek ki sen komünistsin.

DİLİN HEYBETİ

Ahmed Arif açlıktan bahseder, daha çok şeyden bahseder. Dilinde tanımayanı, bilmeyeni, yani dost olmayanı ürkütcek bir heybet, sözünde şifa veren bir hikmet vardır. Bu durum elbette ki amaçladığı hegemonyayı dil ve söz üzerinde sağlayamamış iktidarı telaşlandırır. Derhal baskı aygıtını devreye sokar. Ahmed Arif hakkında başlatılan sorguların, soruşturmaların ardı arkası kesilmez. Şair Türk Ceza Yasası'nın 141. maddesine aykırı bulunan siyasi görüş ve eylemleri nedeniyle 1951 yılında tutuklanarak 38 ay hapis yatar. 7 Ekim 1954'te serbest bırakılır. Urfâda 8 ay kamu gözetiminde tutulma kararını Diyarbakır olarak değiştirir. Artık memurluk yapması mümkün değildir. Bir tuğla ve kiremit fabrikasında çalışmaya başlar. Birkaç yıl sonra tekrar Ankara'ya döner, ancak öğrenimini tamamlama olanağı kalmamıştır. Birçok işe girip çıktıktan sonra, Öncü ve Halkçı gibi gazetelerde düzeltmenlik, teknik sekreterlik ve gazetecilik

yapmaya başlar.

Ahmed Arif şiir yazmaya ortaokul yıllarında başlar. İlk şiirleri 1942 yılında Afyon Halkevi yayın organı Taşpınar dergisi ile Millet dergisinde yayımlanır. Attilâ İlhan'ın düzenlediği ve Varlık dergisinin yayımladığı 'Şiirler 1948' adlı antolojide yer alan 'Rüstemo' başlıklı şiiri, ilk şiiri olarak kabul edilir. O şiirden bir bölüm okuyalım:

Maktela üzerinde sağımız
Karbeyaz Çermik Dağları
Solumuz kan kırmızısı Fırat'tır
Dört mevsim yeşildir orman
Ve toprak çetin
Baharları aşiretler iner Dersim üstünden
Sürü otladır.
Odunda
Kömürde
Pamukta
Gönlü bir akarsu gibi alıp götüren
Irzdan ve ekmekten yana
Bir kara sevdadır
Yeşil murattır
Ve bundan ötürü tutmuş dağları
Ve almış yürümüş sulardan öte
Kıl çadırlarda maceramız
Yasak bundan böyle zulüm;
Ve öşür
Ve haraç
Ve angarya
Ve katil
Ve şirket
Ve talan
Ve küfür kıza kısrağa
Yasaktır, emreder Dağlar Paşası

Aynı yıl, 'Bir Akşamüstü' adlı şiiri de, tek sayı çıkan Meydan dergisinde yayımlanır. Sonraki yıllarda İnkılapçı Gençlik, Yeryüzü, Seçilmiş Hikâyeler, Soyut, Militan, Yeni Ufuklar, Türk Solu, Kaynak, Papirüs vb. dergilerde şiirleri çıkar. Daha kitabı çıkmadan şiirleri elden ele dolaşmaya başlar. 1950'li yılların sonlarıyla 1960'lı yılların başlarında, Fikret Otyam'ın röportajlarına şiirlerinden parçalar almasıyla, ünü yaygınlaşır.

Ahmed Arif'in ilk şiirlerinin yayımlanmasından yirmi yıl sonra ilk kitabı, 'Hasretinden Prangalar Eskittim' adıyla yayımlanır. Kitap okurla buluşur buluşmaz şiirler de kısa sürede büyük bir yaygınlık kazanır. Kitaba adını veren şiirden bir bölüm okuyalım:

Yitirmiş tılsımını ilk sevmelerin
Yitirmiş öpücükleri,
Payı yok, apansız inen akşamdan,
Bir kadeh, bir cigara, dalıp gidene,
Seni, anlatabilsem seni...
Yokluğun, Cehennemün öbür adıdır
Üşüyorum, kapama gözlerini

'Hasretinden Prangalar Eskittim' o güne kadar bir şiir kitabının görmediği yoğunlukta ilgi görür ve önem kazanır. Altmışlı yıllarda başlayan toplumsal, siyasal, kültürel isyanın ve direnişin kitleler nezdinde şiirdeki, şiir dilindeki, şiir sözündeki temsilcisi olarak kabul edilir ve kısa sürede kült haline gelir.

KÜRTÇENİN KALBI

Ahmed Arif ilk şiirinden itibaren, Türkçe yazsa da Kürtçenin kalbini dinlemiş bir şair olmuştur. Onun şiirlerindeki Türkçe aslında bir benzetmeyle söyleyecek olursak iyi işlenmiş bir örtüden ibarettir. O örtünün altında tüm varlığıyla işleyen bir Kürtçe söz konusudur. Şairin 'Hasretinden Prangalar Eskittim'de bir araya gelen şiirlerde yalnızca Kürt coğrafyasının tarihsel, sosyal kültürel sorunları değildir şiire dönüşen. Kürtçe de tüm varlığıyla şiire dönüşür.

Ahmed Arif, kendisinden sonraki şairleri olduğu kadar kendi kuşağından şairleri de etkilemiştir. Üstelik onun şiirinden etkilenenler yalnızca 'toplumcu gerçekçilik' çizgisindeki isimler olmamıştır. Çok daha geniş bir yelpazede etkileri görülür. Bir sonraki kuşaktan şair Gülten, Akın Ahmed Arif'in şairliği ve şiiriyle ilgili şunları söyler: "Ahmed Arif'in şiirine, umudun, inceliğin, korkusuzluğun şiiri demişler. Ekleyeceğim: Onun şiiri, onurun ve alçak gönüllülüğün, derinliğin

'Onun şiirlerindeki Türkçe aslında bir benzetmeyle söyleyecek olursak iyi işlenmiş bir örtüden ibarettir. O örtünün altında tüm varlığıyla işleyen bir Kürtçe söz konusudur.'

ve yalınlığın bile şiiirdir. Bu özellikler sonradan edinilmiş değil, doğulunun geleneksel özellikleridir. Akıl ve yürek bir olmuştur. Hayat, en acı, en umutlu deneylerini sermiştir. O şiirler yazılmıştır. Ahmed Arif'in şiiri baştan sona somut gerçeklere dayanan bir şiir. Zor bir şiir. Ama, tek bir kez kekelemeden, tek bir kez biçim sıkıntısı, dil, anlatım sıkıntısı çekmeden, benzetmelerin, imgelerin en özgürünü bula kullana yazmış. Benzersiz bir ozan.”

'Hasretinden Prangalar Eskittim'in elli yıllık serüveni içerisinde üzerinde durmaya değer birçok olay vardır. Yılmaz Güney'in 'Arkadaş' filminde kitaptan, şiirlerden söz edilmesi ve bir sahnesinde gösterilmesi bunlardan biridir. Ayrıca kitapta yer alan şiirlerin birçoğu bestelenmiş ve söylenmiştir. Cem Karaca tarafından bestelenip söylenen 'Diyarbakir Kalesinden Notlar ve Adiloş Bebenin Ninnisi' de o şiirlerden biridir. Yeri gelmişken o şiiri de küçük bir bölüm okuyarak anımsayalım:

Doğdun,
Üç gün aç tuttuk
Üç gün meme vermedik sana
Adiloş Bebem,
Hasta düşmeyesin diye,
Töremiz böyle diye,
Saldır şimdi memeye,
Saldır da büyü...

Bunlar,
Engerekler ve çıyanlardır,
Bunlar,
Aşımıza, ekmeğimize
Göz koyanlardır,
Tanı bunları,
Tanı da büyü...

Bu, namustur
Künyemize kazınmış,
Bu da sabır,
Ağulardan süzölmüş.
Sarıl bunlara
Sarıl da büyü...

Direnış bayrağı gibi yıllarca elden ele dolaşan 'Hasretinden Prangalar Eskittim' ilk şiirinde 'Terk etmedi sevdan beni' diye seslenir. Bu şiir de bestelenmiştir. 'Sevdan Beni' başlıklı ilk şiirini okuyalım:

Terketmedi sevdan beni,
Aç kaldım, susuz kaldım,
Hayın, karanlıktı gece,

Can garip, can suskun,
Can paramparça...
Ve ellerim, kelepçede,
Tütünsüz, uykusuz kaldım,
Terketmedi sevdan beni...

'Hasterinden Prangalar Eskittim' üzerine yapılmış en kapsamlı inceleme Ahmet Oktay'a aittir. Oktay'ın incelemesi 'Karanfil ve Pranga' adıyla kitap olarak yayımlanmıştır. Ahmet Oktay modern Türkçe şiirin vazgeçilmez şairi Ahmed Arif'in yapıtıyla ilgili şu değerlendirmede bulunur:

"Ahmed Arif hep bağlı kaldı şiire. Söylemek gerekir ki, fazla üretken bir şair değildi. Ama, baskı ortamı yüzünden yıllarca yayımlanma olanağı bulamayan şiirlerini 1968 yılında kitaplaştırdığında, özgün sesini kitlelere hemen ulaştırmayı başardı. Hasretinden Prangalar Eskittim, Türkiye'de Nâzım Hikmet'e bile nasip olduğunu sanmadığım bir tiraja ulaştı.

"Ahmed Arif, ömrü olan bir kitaba imzasını attı. Dizeleri dudaklarda dolaşacaktır. Benim bile dilimde şu anda: 'Kalbim ranzalara şilte / dosttur içerimde yatan.'

Ellinci yılında bütün zamanların en çok okunan ve yarım yüzyıldır değerinden hiçbir şey yitirmeden bugünlere ulaşan "Hasretinden Prangalar Eskittim'e, şairi Ahmed Arif'e, şiiri, şiirin sesini, sözünü direnişe dönüştürenlere, şiirle, şiirde direnenlere selam olsun...

‘Zilan’, ‘direnmek’ ve ‘Serhad’ mahkemelik oldu!

Bursa Savcılığı, şair M.Ö.’nün şiirlerinde kullandığı, ‘Zilan’, ‘direnmek’, ‘Serhad’ kelimelerini ‘örgüt propagandası’ sayarak soruşturma başlattı. M.Ö.’nün avukatı Cahit Kırkazak soruşturmaya tepki gösterirken, “Burada açıkça kelimeler cezalandırılmıştır” dedi.

Hacı Bişkin

Bursa savcılığı, şair M.Ö.’nün Cizre şehri ve ‘Zilan katliamı’ için şiirlerinde kullandığı kelimelere soruşturma başlattı. Davaya dönüşen soruşturmada M.Ö.’nün şiirlerinde kullandığı ‘Zilan’, ‘direnmek’, ‘Serhad’ kelimeleri ‘örgüt propagandası’ sayıldı. M.Ö.’nün avukatı Cahit Kırkazak, “Müvekkilin yazmış olduğu şiirlerin hiçbirinde örgüt propagandası yapılmadığı açık ve net iken deyim yerindeyse isimler cezalandırılmak isteniyor” dedi.

‘ERDOĞAN DA SERHAD DEMİŞTİ...’

Bursa 2’nci Ağır Ceza Mahkemesi’nde geçtiğimiz günlerde görülen davada savcılık ‘terör propagandası’ yaptığı iddiasıyla M.Ö.’nün cezalandırılmasını talep etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın da 2017’de Iğdır’da konuşurken ‘Serhad şehri Iğdır’ dediğini hatırlatan Kırkazak, ‘Serhad’ kelimesinin coğrafya isimleri arasında olduğunu söyledi: “Serhad ismi Doğu Anadolu’nun Kuzey bölümündeki coğrafyanın ismi. Tıpkı ‘Trakya’nın coğrafi bir isim olması gibi. Ancak gerek fevlelede gerek iddianamede bu coğrafya isimleri dahi sanki örgüt mensuplarının isimleriymiş gibi yansıtılmış. Bu, ülkenin coğrafik, sosyolojik ve siyasal

gerçekliklerinden uzak ve art niyetli bir okuma.”

‘ZILAN İSMİ ÖRGÜT ÜYESİNİN İSMİ’

M.Ö.’nün sosyal medyadan Zilan Katliamı’na ilişkin yazdığı şiir de iddianamede suç olarak sayıldı. Savcılık şiirde geçen ‘Zilan’ ismini ‘örgüt üyesi kişi’ olarak tanımladı. Başka bir şiirinde Cizre ve Sur ile ilgili şiirler yazan M.Ö.’ye, ‘Örgütü övmek’ suçlaması yöneltildi. M.Ö. suçlamalar hakkında verdiği ifadede, “Kendi düşüncelerimi ifade ettim” dedi. Kırkazak, Bursa 2’nci Ağır Ceza Mahkemesi’ne sunduğu esas hakkındaki savunmasında müvekkilinin şiirlerinin bu nedenlerden dolayı yargılama konusu yapılmasının açıkça hukuka aykırı olduğunu belirtirken şöyle devam etti: “Bu şiirlerin yargılama konusu yapılması ifade özgürlüğünü ciddi şekilde ihlal etmekte. Yukarıda anlattığım gibi müvekkilim yazmış olduğu şiirlerde hiçbir terör örgütünün propagandasını yapmamıştır. Şiddet veya şiddeti meşrulaştırıcı bir paylaşımda da bulunmamıştır. Aksine şair olmanın vermiş olduğu hassasiyetle PKK eleştirisi yapmıştır.”

‘Kızıl’ Nasreddin!

O, aslında kendi başına kimseyle alıp vereceği olmayan biri. Ancak ne zamanki birileri ‘bulaşıyor’... Tefeciler, muhafızlar, ajanlar, dolandırıcılar... İşte o zaman tepesi atıyor hocanın. Hem onların hem de onları besleyen sistemin en azılı düşmanı kesiliveriyor.

Nasreddin Hoca dünyanın Anadolu'dan Çin'e uzanan geniş bir bölgesinde yüzyıllar boyunca sahiplenilen, sevilen ve en önemlisi birbirinden farklı onlarca halkı güldürebilen bir kahramandır.

Yağız atıyla, ışıldayan kılıcıyla, bir vuruşta üç kişiye yere seren gücüyle mi? Değil! Ama eşeğiyle, sarığıyla ve en önemlisi hazır cevaplılığıyla kendisini gösteren zekasıyla...

Barış Avşar

BİR İNSAN ÖMRÜNDEN UZUN...

Onun için doğum ve ölüm tarihleri verilse de, Hoca'nın yaygın ünü, bir insanın hayat süresi içinde -hele de 13. yüzyıl koşullarında- bu kadar geniş topraklar üzerinde elde edilmiş gibi görünmemektedir. Muhtemeldir ki ilham kaynağı olan bir kişinin üzerine eklenen, hayata 'onun gibi' bakan takipçileri vardır. Onu anlatan ve yayıp zenginleştiren, canlı tutan. Nasreddin Hoca'nın ağırlıklı olarak Müslüman halklar arasında tanındığı düşünülse de onun milliyetler gibi dinler arasında da 'sınırlar ötesi'

olduğunu anlatan bir kitap çıktı kısa süre önce Kor Yayınları'ndan: Huzur Bozan Nasreddin.

Bizde 42 yıl boyunca yazdığı Nasreddin Hoca kitabının basılması bile olay olan Pertev Naili Boratav'ın üniversiteden 'komünistlik' suçlamasıyla uzaklaştırılmasından 8 yıl önce, Sovyetler Birliği'nde yayınlanan bir kitap bu. Ve yazarı da bir Rus: Leonid Solovyov. İşin ilginç tarafı kitap bir 'Nasreddin Hoca fıkraları' kitabı değil. Daha doğrusu hem öyle hem değil: Bir roman kurgusu içerisinde ana hikaye sürüp giderken, peşisıra onlarca fıkrayı da sunuyor okura. Çoğu da çocukluktan bu yana duyduğlarımız... Bunları kitap boyunca yazar anlatıyor, Hoca'nın kendisi anlatıyor, halktan kimseler anlatıyor hatta 'kötü adamlar' çarpıtarak anlatıyor... Normalde olduğu gibi yani: Herkes Nasreddin Hoca fıkrası biliyor ve anlatıyor!

HOCHANIN 'DOĞASI' ÖYLE!

Ancak bu kitapta 'normal olmayan' daha önce rastlamadığımız şey, Hoca'nın açıktan halkın yanında ve zalime karşı bir isyan lideri olacak kadar 'muhalefetinin zirvesinde' olması! Boratav'ın kitabının 1995'te kendi yayıncısı tarafından (Yapı Kredi Yayınları) sansürlenmesine varacak kadar 'müstehcen' bulunan fıkralar Solovyov'da da yok. Ancak yazar bunu bir sansürleme derdinden çok Hoca'yı anlatırken başka derdi/meramı olduğu için yapmamış gibi daha çok. Yoksa zalim sultanların, hanların, emirlerin haremlerine girip 'eşleriyle' birlikte olacak kadar cinsellik konusunda ileri gidebilen bir Nasreddin var yine ortada. Kadınların ona 'hayır' demesi de çok mümkün değil! Ancak 'Huzur Bozan Nasreddin'in dünyanın egemenlerini cezalandırmak için yaptığı bir şey değil bu: Doğası öyle!

O, aslında kendi başına kimseyle alıp vereceği olmayan biri. Ancak ne zamanki birileri 'bulaşıyor'... Tefeciler, muhafızlar, ajanlar, dolandırıcılar... İşte o zaman tepesi atıyor hocanın. Hem onların hem de onları besleyen sistemin en azılı düşmanı kesiliveriyor. En azılı ve kahredici düşman! İşte Solovyov'un anlatmak istedikleri de burada ortaya çıkıyor. Bir egemen, halkına eziyet ettiğinde, zulüm ettiğinde Nasreddin Hoca ortaya çıkıp dersini veriyor! Ama ne dersler: O, zalimin düzenini (huzurunu) ilham verici bir şekilde bozuyor. Ve bunu yaparken de tek silahı zekası... Hakkını yemeyelim bir de eşiği!

Nasreddin Hoca zaten 'toplumsal' değil midir her zaman?

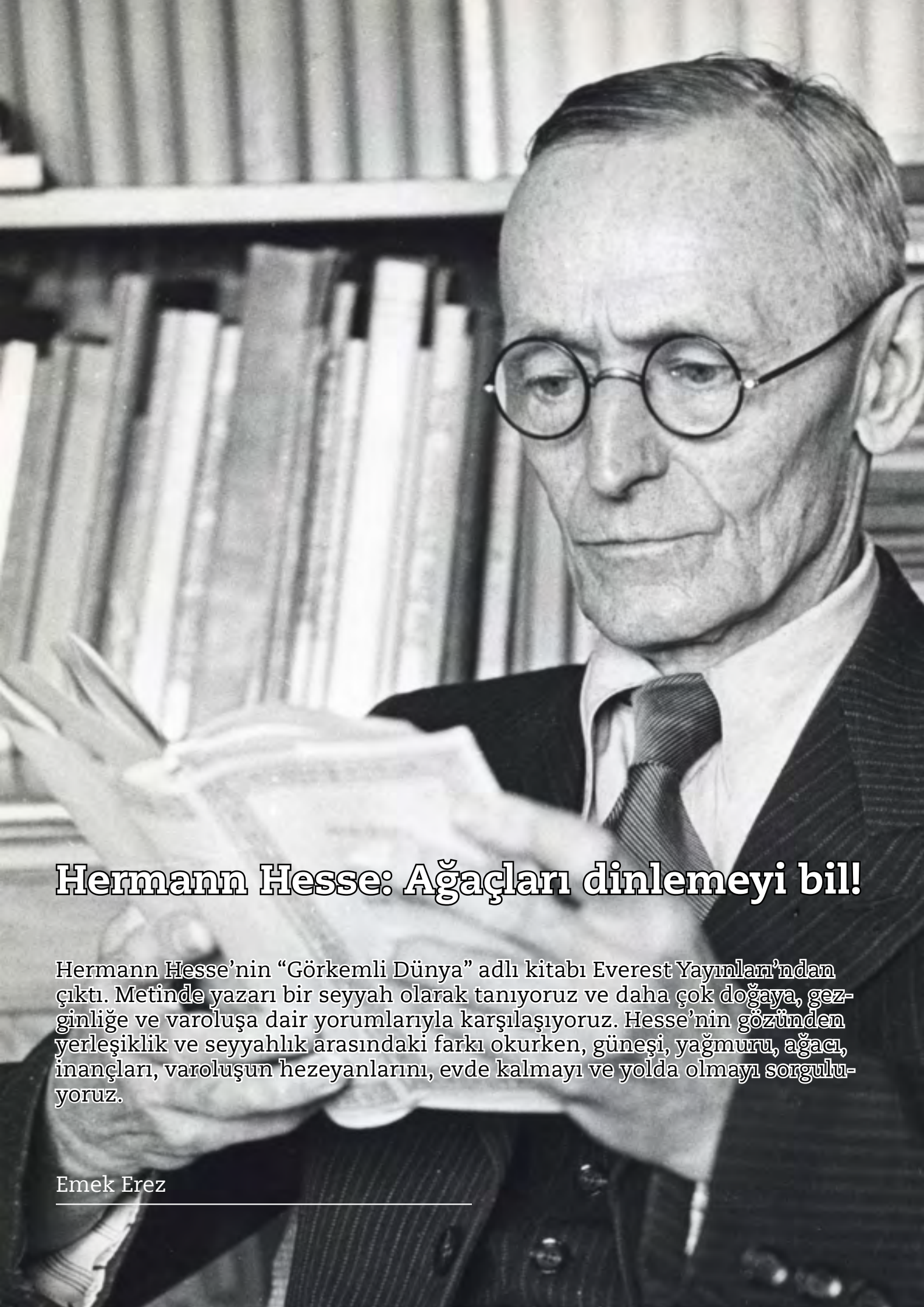
Değildir işte... Onunla baş edemeyen egemen, zamanla onu kapsamaya çalışmış, yumuşatılmış, halktan koparılmış bir 'tonton dedeciğe' çevirmeye kalkmıştır. Boratav kitabının başına gelen de o yüzdendir ya...

Ama 'Huzur Bozan Nasreddin' bir roman olsa da, Hoca'nın herhalde neden bu kadar halk içinde yaşadığına dair gayet güçlü kanıtlar öne sürüyor. Solovyov'un bir Sovyet yazar olarak, içinde büyüyüp yaşadığı Müslüman halklara bir selamı/uyarısı: Nasreddin Hoca'nın halkı olduğunuzu unutmayın!

LEONID SOLOVYOV
**HUZUR BOZAN
NASREDDİN**

Huzur Bozan Nasreddin, Leonid Solovyov, çev: Ali Rıza Dirik, 216 syf., Kor Kitap, 2018.

Hermann Hesse: Ađađları dinlemeyi bil!

Hermann Hesse'nin "Görkemli Dünya" adlı kitabı Everest Yayınları'ndan çıktı. Metinde yazarı bir seyyah olarak tanıyoruz ve daha çok doğaya, gezginliğe ve varoluşa dair yorumlarıyla karşılaşıyoruz. Hesse'nin gözünden yerleşiklik ve seyyahlık arasındaki farkı okurken, güneşi, yağmuru, ağacı, inançları, varoluşun hezeyanlarını, evde kalmayı ve yolda olmayı sorguluyoruz.

'Hesse'nin gözünden yerleşiklik ve seyyahlık arasındaki farkı okurken, güneşi, yağmuru, ağacı, inançları, varoluşun hezeyanlarını, evde kalmayı ve yolda olmayı sorguluyoruz.'

Michel Onfray "Yolculuğa Övgü" adlı kitabında şöyle der, "seyyah kendi kendine yeten göçebe olarak, toplumsal, kolektif, zorlayıcı zamanı, öznel sürelerden ve istenmiş, arzulanmış şenlikli anlardan oluşan tekil bir zamandan yana reddeder" (age.15). Bu tespit önemlidir çünkü zamanın denetimini kendi eline geçirmek gibi bir anlam ifade eder. Zamanın öznenin denetimine geçmesi verili zamanın sınırlarından taşmak, çizgisel zamanda patikalar açmak, sapmalar yaratmak demektir. Bunu en iyi başaranlar seyyahlardır. Yine Onfray'ın söylediği gibi onlar; "toplumsallaştırılabilir ve ıslah edilebilir olmayan, toplum dışı göçebe saatten habersizdir, güneşe ve yıldızlara göre hareket eder; takımyıldızlarını ve gökcisimlerinin seyrini öğrenir, saati yoktur ama tanların ağarmasını, seherleri, fırtınaları, yıldırımları, alacakaranlıkları, tutulmaları, kuyruklu yıldızları, yıldızların parıldamasını ayırt etmeye talimli hayvani gözleri bulutların yapısını okumayı ve vaatlerinin şifresini çözmeyi bilir"(age. 15). Böylece göçebe veya seyyah, doğanın içerisinde bir coğrafyanın veya zamanın sınırına hapsolmeden dolaşırken, dünyanın asıl görülmesi gerekenlerini ve bunun yanında kendisini keşfeder. Doğanın göstergelerini daha iyi yorumlar ve varlığını sorgularken onun küçük bir parçası olduğunu anımsar.

YOLLAR VE DOĞA: 'GÖRKEMLİ DÜNYA'

Hermann Hesse'nin "Görkemli Dünya" adlı metninde yazarı bir seyyah olarak tanıyoruz ve daha çok doğaya, gezginliğe ve varoluşa dair yorumlarıyla karşılaşılıyor. Kitapta yukarıda bahsettiklerimizin pratiğe geçirilmiş haliyle bulunduğu-muzu da söyleyebiliriz. Bir gezi anlatısı gibi görünse de onu aşan, edebi tadı yoğun bir metin "Görkemli Dünya". Yazar, yolları, seyahatini bazen şiirsel bir duyula bazen deneme tadında yazılarla bazen de kendi varoluşunun hissettirdiği kişisel kaygılarla yorumluyor. Hesse'nin gözünden yerleşiklik ve seyyahlık arasındaki farkı okurken, güneşi, yağmuru, ağacı,

inançları, varoluşun hezeyanlarını, evde kalmayı ve yolda olmayı sorguluyoruz. Bir kente, köye veya çiftliğe hapsolmakla yollarda olmak arasındaki farkı, doğanın coğrafyaya göre değişen yanlarını görebilmek için yazarın duyguyla harmanladığı anlatısından payı almak gerek. Çünkü bulut yorumlamayı, ağacı dinlemeyi, suyun sesini işitmeyi bırakmış bir tür için Hesse'nin bir dünya yorumuna dönüşen anlatısı, bize kendimizi hatırlatan bir yerde duruyor.

DÜNYANIN GÖRKEMİ

Dünya görkemli bir yer bunu inkâr edemeyiz. Ancak dünyanın görkemini görmekte artık zorlanıyoruz çünkü dünya betondan görünmez bir yer hâline gelmek üzere. O görkemini doğaya borçlu bu nedenle onu görmek için doğayı görmek gerekiyor. Hesse kitapta, "Görkemli Dünya" adlı yazısında kendi deneyimini şöyle anlatıyor:

"Sık sık gerçeğin korkutucu yolunu denedim.
Geçerli olan şeyler; meslek, yasa, moda, maliye,
Fakat düş kırıklıklarına uğramış ve özgür bırakılmış olarak"

Buradan anladığımız, Hesse de sistemin bireye dayattığı dünyanın gerçekliğiyle baş etmek zorunda kalmış, meslek edinmek, aylaklıktan kaçınmak, yasalara uymak, modayı takip etmek gibi yani bizleri dünyanın ve doğanın asıl görkeminden uzaklaştıran şeyler, yazar için de sorun olmuş. Ancak hayal kırıklığına uğramış olsa da tüm bu deneyimlerin olumsuz yanlarının getirdiği şey "özgür bırakılmak" anlamına gelmiş Hesse için. Çünkü metnin devamında bunu görebiliyoruz:

"Gök gürültüsüz şimşeklerin beni işaret ettiği
Sesinin beni çağırdığı
Her zaman geri döndüğüm görkemli dünya"

Yazarın dönüp geldiği "görkemli dünyayı" doğa olarak düşünebiliriz bu durumda gök gürültüsünün kişiyi çağırdığı yer, insanın kendisini ait hissedebileceği belki de tek yer çünkü her ne kadar varlığını inkâr edecek kadar doğadan kopmuş olsa da insan türü, oraya ait yani dünyanın görkemini hissedebildiği yere.

'GÖLGELİ' DÜNYA

Dünyanın her zaman iç açıcı bir yer olduğunu söyleyemeyiz elbette. İnsan türü dünyanın görkeminden yani doğadan uzaklaştıkça, faydacı bir anlayışla ona sahip olma arzusuyla

'...gök gürültüsünün kişiyi çağırdığı yer, insanın kendisini ait hissedebileceği belki de tek yer çünkü her ne kadar varlığını inkâr edecek kadar doğadan kopmuş olsa da insan türü, oraya ait yani dünyanın görkemini hissedebildiği yere.'

'Gezginin sorumluluklarını değiştiriyor. Ve bürokratlar, bakanlar, generaller Hesse'nin metnini yazdığı zamanda olduğu gibi şimdilerde de dünyayı "gölgeli" bir yer yapmak için elinden geleni ardına koymuyor.'

hareket ettikçe, egosantrik bir tavırla dünyayı bir sona doğru sürüklediğinin farkına varmadıkça, dünya görkemini her an kaybedebilir. Dünyanın bu gidişatının en önemli sebeplerinden birisi de kuşkusuz savaşlar. Hesse, bu durumu "Köprü" adlı metninde şöyle anlatıyor; "Savaş ve sorumluluk, ayrılmak ve geri dönmek zorunluluğu, şu kırmızı kâğıtlar, yeşil kâğıtlar, ekselanslar, bakanlar, generaller, bürokratik daireler. Ne kadar inanılmaz ve gölgeli bir dünyaydı o, hâlâ da devam ediyor, hâlâ toprağı zehirleyecek kadar güçlü, şu küçük gezgini, suluboya ressamını, beni barınağımda yakıp kül etmek için çağırarak trampetlere sahip hâlâ." Savaşlar dünyayı görkemli hâlden gölgeli bir hâle getiriyor, Hesse'nin de işaret ettiği gibi. Keşke onun yazdığı dönemde geçip gitmiş olsaydı ama savaşlar hâlâ toprağı, doğaya, hayvana ve insana zarar vermeye devam ediyor. Ve gezginleri de etkiliyor bu çünkü gitmeyi ve kalmayı da belirliyor. Dünyanın güzel yanlarını görme arzusunu tüketiyor, kül ediyor. Gezginin sorumluluklarını değiştiriyor. Ve bürokratlar, bakanlar, generaller Hesse'nin metnini yazdığı zamanda olduğu gibi şimdilerde de dünyayı "gölgeli" bir yer yapmak için elinden geleni ardına koymuyor.

'AĞAÇLAR'

Galeano 'Dilsizler' adlı metninde şöyle diyor: "Gövdesine doğum günleri çizmiş halkalar bu koca ihtiyarlar, yüzyıllardır toprağın derinliklerine çivilenmişler kaçamıyorlar. Elektrikli testerenin önünde savunmasız çatırdayıp düşüyorlar. Her devrilmede dünya yerle bir oluyor ve kuşlar evsiz kalıyor" (2018: 120). Ağaçlardan bahsediyor yazar, hani artık insanın mülküymüş gibi satılmasında bir sakınca görülmeyen, her gün bir şekilde insan türü tarafından zarar verilen, yakılan, doğanın kıymetli varlıklarından.

Hesse'nin "Görkemli Dünya" kitabında kendi okuma deneyiminde en çok etkilediğim metinlerden birisi olan "Ağaçlar" adlı yazısı, yukarıdaki Galeano cümlelerini anımsattı. Yazarın ağaç ile kurduğu ilişki ona yüklediği anlam, doğanın devamlı olarak tahrip edildiği bir coğrafyada yaşarken, okuru etkisi altına alacaktır diye düşünüyorum. Hesse'ye göre ağaç, bazen ev, bazen anne mezarı, bazen bir ibadet yeri, okunacak bir metin, seni dinleyecek bir dost, Beethoven ve Nietzsche gibi büyük, konuşulacak kadim bir tanrı, olduğundan başka bir şey olmak istemeyen, içinde tanrıyı taşıyan bir varlık. Kendi anlatısıyla ağaçların şöyle bir anlamı var; "Benim için ağaçlar en etkileyici vaizler olmuşlardır. Onları aşiretler, aileler, ormanlar ya da korular içinde yaşadıkları zaman yüceltirim. Tek başlarına bile dursalar yüceltirim". Ve onların söylediklerine kulak vermeyi öneriyor yazar insan türüne çünkü ona göre; "ağaçların derin düşünceleri vardır, bizden

Görkemli Dünya, Hermann Hesse, Türkçesi: Esen Akyel, 104 syf., Everest Yayınları, 2018.

daha uzun yaşamları olduğu gibi, huzur dolu uzun süre nefes alırlar”. Bir ağaç insan için ne söyleyebilir diye düşünürsek, ağaçlar aslında tanıklarımızdır dünyanın diyebiliriz ancak onu duymak, dinlemek, ona bakmak, ondan huzur almak gerekir. Eğer insan isterse ağaçlar, yazarın hatırlattığı gibi bize anlatırlar, kabuklarıyla, üzerlerindeki bir işaretle. Bu nedenle işte Hesse diyor ki, “Ağaçlar bir çeşit tapınaktır. Kim ki onlarla konuşmayı ve onları dinlemeyi becerir, gerçeği öğrenebilir. Onlar öğretilerden ve kurallardan bahsetmezler, titizce yaşamın eski yasalarını anlatırlar”. Tüm bunları düşününce ağaçlara kulak vermeye değmez mi ne dersiniz?

EVİNİ İÇİNDE TAŞIMAK

Hesse uzaklarda olmayı, seyahati, bir çeşit ev arzusuyla da örtüştürüyor. Küçük bir ev istiyor ancak onun içindeki gizemli yerde saklı. Her ne kadar bir ev arzusu duysa da yazar, onun hayali merkezi belli bir yer olmadığı için evi de anlaşılan içinde bir yerde gizli. Ayrıca yazar biliyor ki bir kere evden ayrılan ile geride bırakılan aynı kalmıyor. Hesse, ev özlemi ile gezginlik arasında kaldığından söz etse de anlıyoruz ki onun için seyyahlığın ayrı bir önemi var. Çünkü o aynı zamanda yolun yeterli uzaklığına ulaşamayacağını veya kendisi için ulaştığı uzaklığın yeterli gelmeyeceğini de düşünüyor. Bu nedenle yazar melankoli duygusunun hissedildiği bir anlatı ortaya koyuyor. Bana kalırsa Hesse için bu metin özelinde şu söylenebilir ki yazar evini içinde taşıyor, böylece bir yere bağlı kalmamayı becerip, yollarda kendi kendine yetiyor. Çünkü zaten gezgin, Onfray’ın deyişiyle “kendi kendine yeten bir göçebedir”.

Hesse “Görkemli Dünya” kitabında bizi yollara düşürüyor, onunla birlikte gün doğumlarını, geceleri, yağmuru, bulutu, toprağı duyuyoruz. Dünyanın hâlâ görkemli bir yer olabileceğini tahayyül edip ağaçları dinlemeyi, doğayı içimize yansıtmayı, renklerle büyülenmeyi hatırlıyoruz. Ancak yazar tüm bunları insan varoluşunun sıkıntısından uzağa konumlamıyor. Yılgınlığı, bıkkınlığı, yalnızlığı, özlemi, savaşı, zaman zaman gelen iç karartısını da anlatısına taşıyor. Böylece Hesse ile birlikte farklı duygu durumları yaşayıp, yollara düşüyorsunuz: Gün nereye götürürse, rüzgâr nereye savurursa.

‘Yılgınlığı, bıkkınlığı, yalnızlığı, özlemi, savaşı, zaman zaman gelen iç karartısını da anlatısına taşıyor. Böylece Hesse ile birlikte farklı duygu durumları yaşayıp, yollara düşüyorsunuz: Gün nereye götürürse, rüzgâr nereye savurursa.’

Kaynaklar

Galeano, E., (2018), “Zamanın Ağızları”, (Çev. Bülent Kale), İstanbul: Sel Yayıncılık.
Onfray, M., (2017), “Yolculuğa Övgü ‘Coğrafyanın Poetikası’”, (Çev. Murat Erşen), İstanbul: Redingot.

Doğu Eroğlu: IŞİD'in en çok nefret beslediği grup Kürtler

IŞİD'in Türkiye'de radikalleştiği dönemdeki örgütlenme ve lojistik faaliyetlerini derinlemesine inceleyen gazeteci Doğu Eroğlu'nun 'IŞİD'in Ağları' kitabı okurlarla buluştu. Kitap, IŞİD'in Türkiye'de nasıl örgütlendiğini gün yüzüne çıkarırken olası küresel cihad hareketiyle yeniden karşılaşıldığında yapılması gerekenlere de cevap arıyor.

Serkan Alan

Gazeteci Doğu Eroğlu'nun "IŞİD Ağları" kitabı, "Türkiye'de Radikalleşme, Örgütlenme, Lojistik" alt başlığıyla İletişim Yayınları aracılığıyla okurlarla buluştu.

Türkiye'de yüzlerce kişinin hayatını kaybettiği katliamları düzenleyen IŞİD'in, radikalleştiği süreçteki örgütlenme ve lojistik faaliyetlerinin derinlemesine incelendiği kitap, birçok merak edilen sorunun yanıtını veriyor. İki yıllık bir çalışmanın ürünü olan 'IŞİD'in Ağları' kitabı, IŞİD içinde örgütlenen kişilerle doğrudan görüşülerek örgütlenme faaliyetlerinin

yürütüldüğü sıcak noktalarda bulunup buradaki insanlar gözlemlenerek kaleme alındı. Haklarında dava açılan IŞİD üyelerinin dosyalarındaki iddiaları değerlendiren ve elde ettiği bilgileri derinleştiren Eroğlu, olası bir küresel cihad ile tekrar karşılaşıldığında toplumun ve devletin yapması gerekenleri ortaya koyuyor.

'IŞİD'in Ağları' kitabının okurlarla buluştuğu gün Doğu Eroğlu ile konuştuk.

'2014'ten bu yana ne ana akım medya ne de muhalif ve bağımsız basın bu kişilerin motivasyonuna ve yaşadığı yerde hissettikleri yakıcı sürecin örgütlenmelerine katkılarıyla ilgilendi. Çünkü bunlar popüler tartışmalar değiller.'

'BİZ BU İNSANLARLA NASIL BERABER YAŞAYACAĞIZ?'

IŞİD'in Ağları raflardaki yerini aldı. İki yıldır üzerine çalıştığınız bu kitabı okuyanlar ne tür soruların yanıtını bulacaklar?

Kitabın içerdiği somut bilgilerin, araştırmaların ve gözlemlerin dışında insanların şunu öğrenmesini değil düşünmesini istiyorum: biz bu toplumda bu insanlarla (Selefi topluluk) nasıl beraber yaşayacağız? Çeçenistan'a Afganistan'a gidip savaşan, bu yüzyılla birlikte 11 Eylül saldırılarının ardından El Kaide etrafında toplanan, 2013 ile birlikte İslam Devleti adı altında faaliyet gösteren o insanlar bu toplumun parçası olmayı sürdürecek. Devletin alacağı güvenlik önlemleriyle bu krizi atlatmamız imkânsız. Şiddetten uzaklaştırma noktasında toplumun da bir şeyler yapması ya da en azından karar alıcıları programlar hazırlamaya zorlaması gerekiyor. Kitabın temel derlerinden bir tanesi bu.

'KİŞİLER HANGİ ANLATILARLA ÖRGÜTLENMİŞLER?'

Bu sorunsal doğrultusunda neleri incelemeye başladınız?

Ankara ile başladım. Benim de Selefi topluluğun uzantılarıyla tanıştığım ilk yerdi. Ankaradaki Ulus-Hacıbayram civarındaki toplulukla ilk temasımı kurduğumda İslam Devleti'nin ne olduğu, kimlerin katıldığı çok bilinmiyordu. Bunların El Kaide ile birlikte hareket etmiş kişiler olduğu tahmin ediliyordu. 2014'ten bu yana ne ana akım medya ne de muhalif ve bağımsız basın bu kişilerin motivasyonuna ve yaşadığı yerde hissettikleri yakıcı sürecin örgütlenmelerine katkılarıyla ilgilendi. Çünkü bunlar popüler tartışmalar değiller. Uzun dönemde toplumun eş güdümlü yaşama direnci için bakılması gereken ilk şey bu aslında. Kişiler hangi anlatılarla örgütlenmişler? Biyografilerinde ne olmuş? Bir kişinin şiddeti kapsayan bir harekette örgütleniyor olabilmesi için

'Arınmaya yönelik anlatılar, "günahlarınızdan arınmak için cihad iyi bir yol" üzerinden şekilleniyor.'

bir sürü sebebe ihtiyacımız var. Ne olursa olsun bu insanların biyografilerinin buna uygun olması gerekiyor. Benim incelediğim şey şuydu, Ankara'da bir mahallenin belli koşulları var. Bunlar tarihsel, ekonomik, devletle olan ilişkiler, genç erkeklerin kadınlarla aileleriyle ve dinle olan ilişkileri, kendilerini hayatta nereye koydukları vb. şekilde sıralanabilir. Bunları yakından incelemesiniz anlatıların da neyi hedeflediğini göremezsiniz. En çarpıcılarından birisi Hacıbayram. Yoksulluk, kentsel dönüşümden ötürü vatandaşla devlet arasındaki gerilim, adli suça yatkınlığın yoğunluğu orada arınmaya yönelik anlatıların yükselmesini sağlıyor. Arınmaya yönelik anlatılar, "günahlarınızdan arınmak için cihad iyi bir yol" üzerinden şekilleniyor.

Örneğin ekonomik koşulları çok iyi olup İŞİD'e katılan kişilerin de olduğunu haberler aracılığıyla öğrendik. Onlara ne tür bir anlatı kuruluyor örgütleyenler tarafından?

Her toplumsal sınıfta karşımıza çıkabilecek farklı biyografilere farklı anlatılarla yaklaşarak etkileyebiliyorlar. Ortak bir grubun ortak biyografik özelliklerinin tespit edilmesi halinde anında anlatılar ona göre şekil değiştirebiliyor. Bu anlatıları bu kişiler ilk defa da yapmıyor. El Kaidе'nin bu konuda çok ciddi geçmiş birikimi var. Bireylere gruplara nasıl yaklaşılacağı biliniyor. Bu konuda rehberleri var. Bu birikimi bu şekilde kullandılar.

İTİCİ VE ÇEKİCİ FAKTÖRLER

Özellikle bu çalışmayı yereldeki farklı bölgelerde neden tekrarladınız?

Cihada gidişi ele alalım. Türkiye bir ev ülkesi, bir de hedef ülke var diyelim. Ana ülkeden hedef ülkeye gidişte iki temel kriter söz konusu. Bunların bir tanesine teorisyenler "İtici faktörler" olarak adlandırıyor. Bunun içerisinde örnek üzerinde Türkiye'deki sorunlar yatıyor. Buradan ayrılma motivasyonunu arttıran sorunlar bunlar ve giden kişinin yaşadığı

bütün sorunları burada sayabiliriz. İyi bir şeyi başarma hissi, sorumluluk hissi, iyi bir gaye için mücadele etme isteği bu kategoriye girebilir. Bunların içerisinde maddi faktörler de var. Yoksulluğun giderilmesi hissi, uyuşturucuyu bırakma gibi dünyevi şeyler de olabilir. Bir de “Çekim faktörleri” var. Oradaki hayatın iyi olduğu, orada bir başarı ümidinin çok yüksek olduğu, halifelüğün kalıcı olduğu, orasının hayatını hâlihazırda istediği şekilde sürdüremeyen adaylar için doğru adres olduğu üzerinden şekilleniyor.

‘İTİCİ FAKTÖRLERİN DEVLET TARAFINDAN ORTADAN KALDIRILMASI GEREKİYOR’

Bir sonraki cihad durumunda (küresel cihad hareketinin bittiğini söylemek çok abes olur) sonraki adresini tahmin etmeye çalışıyor insanlar. Türkiye küresel cihad hareketiyle bir kez daha karşılaşacak. O zaman da bunları yaşamamak için “Hem toplum hem Türkiye ne yapacak?” sorusu var. Kitabın cevap aradığı sorulardan en büyüğü bu. Bir sonraki sürece kadar bizlerin neler yapması gerekir? Öncelikle itici faktörlerin devlet tarafından olabildiğince hızlı bir şekilde ve kalıcı olarak ortadan kaldırılması lazım. Bir kişinin biyografisinde eğitime erişemediği için gelecek kaygısı güttüğü görülüyorsa ve örgütleyiciler o kişiye bunun üzerinden bir anlatı öreerek yaklaşmışsa buradaki ödev belli. Eğitime erişimdeki sorunun çözülmesi lazım. Bir kişi suça itilmişse ve artık bir kere işlediği suçların sabıkası yüzünden burada bir hayat kuramayacağına inanıyorsa ve İslam Devleti’nin yeni bir başlangıç yapmasına imkân vereceğini düşünüyorsa farklı bir yöntem izlenmesi gerekiyor. Onların hayatında yaşadığı yakıcı sorunların bir kısmının çözülmesi ve en azından devletin bunların çözümünde adım attığının gösterilmesi gerekli. İlk aşamada söylediğim uzun vadeli reformları yaptıktan sonra çekim faktörlerini ortadan kaldırmak çok daha kolaydır.

‘ANLAMADIĞIMIZ ŞEYLE MÜCADELE EDEMEYİZ’

Türkiye’nin Suriye ve Irak’taki politikasını Rojava üzerinden kurması İslam Devleti meselesini de etkiledi. Rojava Federasyonu ortaya çıkmasa Kürtlerin yeni yapılanması aynı dönemde gerçekleşmeseydi ve İslam Devleti ayrı bir fenomen olarak kalsaydı tahmin ediyorum ki o dönemin iktidarı, İslam Devleti’yle ilgili bu gelişmeleri bu kadar kulak ardı etmezdi. Ama o dönemki politikalarla örtüştüğü için demokratik kamuoyu da bu konuda yanlış tartışmalar yürüttü. Oraya gidip savaşanların doğrudan düşmanı Kürtler olduğu için muhalif kamuoyu, Kürt basını, Kürtlere yakın sol da bu fenomeni tartışmamayı tercih etti. Doğrudan düşmanlık

‘Bir kişinin biyografisinde eğitime erişemediği için gelecek kaygısı güttüğü görülüyorsa ve örgütleyiciler o kişiye bunun üzerinden bir anlatı öreerek yaklaşmışsa buradaki ödev belli. Eğitime erişimdeki sorunun çözülmesi lazım.’

'Türkiye'de liderlik yok ama öne çıkan figürler var. Bu öne çıkan figürlerin de tüm yapı üzerinde mutlak bir hakimiyetinden söz etmek mümkün değil. Daha çok entelektüel olarak bu yapı üzerinde etki sahibi olan kişiler bunlar.'

üzerinden bu argümanı kurdu. Halbuki bu fenomeni çok daha ciddi tartışmamız lazımdı o dönem. Benim yaptığım da geç bir katkı bakıldığında. Bu dönemde nelerin yanlış yapıldığını, bir sonraki süreçte neden günlük politik hedeflerimiz yerine daha uzun vadeli düşünmemiz gerektiğini gösteren bir katkı olacak belki de. Burada sorumluluğu paylaşırma üzerinden bunu söylemiyorum. Dolaylı olarak bu düşmanlığın parçası oldular. Sahada olup biten saldırılarda hedef Kürtler oldu. Anlamadığımız bir şeyle mücadele edemeyiz. Öncelikle bu radikalleşmeyi anlamamız gerekiyor. Biz sonraki zamanda birlikte yaşadığımız toplulukların bize karşı silahlarını doğrultmamasını istiyoruz. Herhangi popüler olmayan bir düşünceyi rahatlıkla ifade etmek istiyoruz. Bu popüler olmayan düşünceyi ifade ettiğimiz anda şiddetin hedefi olacağımız endişesiyle yaşayamayız. Bunu sağlayan endişelerin sebeplerini gidermemiz gerekiyor.

TÜRKİYE İŞİD'İ VE İSLAM DEVLETİ AYRIMI

Kitapta, Türkiye İŞİD'i ve İslam Devleti ayrımı dikkat çekiyor. Bu ayrıma neden ihtiyaç duydunuz?

İslam devleti derken Suriye'de ve Irak'ta faaliyet göstermiş, dönemsel olarak toprak üzerinde faaliyet göstermiş yapıdan bahsediyorum. O fiziksel yapıya atıf yapıyorum. Buradaki yerel yapılanmalardan bahsederken Türkiye İŞİD'i diyorum. Bu iki kavramı ayrı ayrı kullanmamın sebebi aralarında şöyle bir ilişki olması: yerel yapılanma örgütlüyor ve daha sonra örgütlenmiş kişiler İslam Devleti'ne gitmesi için bir takım teşebbüslerde bulunuyor. Bunu yaparken de bir takım yapılardan yardım alıyor.

'TÜRKİYE İŞİD'İ ÇOK LİDERİ OLAN BİR YAPI DEĞİL'

İŞİD'in Türkiye'deki lideri belli mi?

Tam anlamıyla bir liderlikten söz etmemiz mümkün değil. Benim görebildiğim kadarıyla bu bir koalisyon. Türkiye İŞİD'i dediğimiz yapı çok lideri olan bir yapı değil. 2013-2016 yılı sürecinde belli ülkelerde buluşan, pek çok farklı topluluğu içeren ve pek çok farklı gayeyle hareket eden büyük bir yapı. Bunun içerisinde İslam Devleti tarafından bizzat görevlendirilmiş sekretarya gibi çalışan ayrı bir yapı da var. Bu yapıların yanında bir de yerel yapılanmalar var. Bunlar daha gönüllü, kendi cemaatlerini oluşturmaya çalışanlar. Bir de bu yapının ideolojik liderleri var. Türkiye'de liderlik yok ama öne çıkan figürler var. Bu öne çıkan figürlerin de tüm yapı üzerinde mutlak bir hakimiyetinden söz etmek mümkün değil. Daha çok entelektüel olarak bu yapı üzerinde etki sahibi olan kişiler bunlar.

'SAYIYI TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN DE BİLMEDİĞİNE EMİNİM'

IŞİD'de kaç Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı militan var? Bunun sayısı biliniyor mu?

Yaklaşımlar ve kestirimler yapılabilir. Şu kadarlık bir Selefi cemaatten bahsediyoruz diyebiliriz. Geçekten İslam Devleti ile olan dirsek temasını sahaya indirmiş kişilerin sayısının kaç olduğunun bilinmemesinin birkaç sebebi var. Birincisi, Suriye iç savaşının karmaşıklığı. Suriye iç savaşında ilk başta cepheye giden kişilerin adresleri İslam Devleti ve Selefi örgütler değildi. İlk olarak El Nusra ortaya çıktı, daha sonra İslam Devleti güçlendi ve Türkiye'den savaşa giden mücahitlerin adresi İslam Devleti'ne dönüştü. İlk etapta savaşmaya gidenlerin sayısını Türkiye Cumhuriyeti takip etmediği için oraya gidip İslam Devleti'ne kanalize olanların kaç kişi olduğunu bilmiyoruz. İkincisi, Rojava'ya yönelik hedeflerden ötürü güvenlik aparatı İslam Devleti ve diğer örgütlere karşı çalışmaya çok geç başladığı için o dönemde de çok ciddi bir kontrolsüzlük oldu. Biz ilk dönemde de yine İslam Devleti'ne gidenlerin kaç kişi olduğunu bilmiyoruz. Emniyet biliyor da açıklamıyor değil. İlk dönemdeki örgütlenme sürecinde o kadar başka taraflara bakıldı ki, kaç kişinin gittiğini Türkiye Cumhuriyeti'nin de bilmediğine eminim.

'SINIR GÜVENLİĞİ SORUMLULUĞUN SON AYAGIYDI'

Özellikle IŞİD'in düzenlediği 10 Ekim Katliamı'nın davasında avukatların büyük itirazı sınır güvenliğinde görevini yapmayan kamu görevlilerinin yargılanmamasıydı. Sınır güvenliğinin olmadığı dönemde bu geçişlere göz yuman kamu görevlileri var mıydı?

Kamu görevlilerinin sorumluluğu hakkında bir tek sınır güvenliğinden sorumlu kişilerden başlamamak gerekiyor. Bu mahalli örgütlenmeleri araştırmaya ilk başladığımda buradakiler kimin, nereye gittiğini biliyordu. Emniyet de çok yakınlarında örgütlenme gerçekleşmesine rağmen ilgi göstermiyordu. Mahalli örgütlenme ve cihada ilk gidişlerde sorumluluk başladı. Sınır güvenliği işin son ayağıydı. Radikalleşme aşamasını, örgütlenmeleri, o düzenlenen toplantıları engellemek gerekiyordu. İkincisi seyahatleri engellemek gerekiyordu. Ankara'dan çıkan ve sınır geçenlerin bir seyahat süreci var. O seyahatleri yapanların bir kısmı reşit dahi değildi. Pek çok kişinin Suriye'deki savaşa gittiğine dönük bulgu olmasına rağmen serbest bırakıldılar. Üçüncü ayak olan sınıra ulaştıktan sonra yapılabilecek pek fazla bir şey yok. Kaldı ki bir sınırı korumak çok zordur. Türkiye o kadar tavizin sonunda

'Ankara'dan çıkan ve sınır geçenlerin bir seyahat süreci var. O seyahatleri yapanların bir kısmı reşit dahi değildi. Pek çok kişinin Suriye'deki savaşa gittiğine dönük bulgu olmasına rağmen serbest bırakıldılar.'

duvar ördü. Duvarı örmeye gelinceye kadar İslam Devleti ile çalışan pek çok servis şoförü, taksici ile bir sektör oluşmuştu. Bunlar öncesinde güvenlik önlemi almazsan iş o raddeye geldiğinde fiziki olarak engellemek inanılmaz zor. Kamu görevlilerinin ihmali konusunda şüpheyeye yer bırakan bir şey yok. Bu söylediğim her aşama bir kamu görevlisinin görevini ihmal ettiğini gösteriyor.

‘DEVLET DAHA RADİKAL OLMALARINI ÖNLEMİYOR’

İŞİD’e katılıp geri dönenlerle yaptığınız görüşmelerde bireysel motivasyonlarını nasıl açıkladılar? Tekrar topluma adapte olma noktasında ne durumdalar?

Topluma nasıl adapte olacaklarını bilmiyorlar. Bazı örneklerde oradaki hayatlarından çok hoşlanmayıp geri dönenler de var. Oradaki hayatı benimseyip hoşlanan kişiler, burada hayatlarını nasıl sürdüreceklerini bilmiyorlar. Bu kişilerin bir kısmı kendi topluluklarında yaşamlarını sürdürüyor. Görece güvenli ve kendileri gibi insanların içerisinde yaşıyorlar. Başka insanlara da dokunuyorlar gündelik hayatta. Dolayısıyla riskli bir durum. Yakalanıp hüküm giyip cezaevine konulan İslam Devleti ile ilişkili kişiler için kamunun yürüttüğü ciddi ılımlılaştırma, şiddetten arındırma programları yok. Pek çok İslam Devleti bağlantılı kişi aynı koşullarda kalıyor. Bu olumsuz bir durum. Belli bir siyasal ideolojideki kişilerin zayıf anlarından sonra tekrar bir arada kalmalarına karşı devlet bir şey yapmıyor. Devlet onların daha radikal olmalarını önlemiyor. Siz 10 Ekim dava sürecini takip ettiniz. Oradaki sanıkların daha duyarsız hale geldiklerini düşünüyor musunuz? Ben o davaya ilişkin okuduğum haberlerde sanıkların daha da kayıtsızlaştıklarını hissetmiştim.

İŞİD'in çok katmanlı bir yapılaşmasının olduğunu anlıyoruz paylaştıklarınızdan. Türkiye'de hangi tarikatların İŞİD'le dirsek teması var?

Benim gördüğüm kadarıyla çok az yapı doğrudan İslam Devleti ile çalıştı. Tarihsel olarak El Kaide ile ilişkisi olan bütün yapılar birer geçiş platformu gibi hizmet verdi. Türkiye'de pek çok dernek ve yapı o gelenekten beslenerek isteseler de istemeseler de İslam Devleti ile bağlantılı örgütlenmeler çok fazla insan kaynağı kazandırdılar. 10 Ekim davasına baktığımızda Gaziantep yapılanmasındaki pek çok ismin El Kaide geleneğinden gelen derneklerle ilişkili oldukları ortaya çıkıyor.

'İŞİD'İN EN ÇOK NEFRET BESLEDİĞİ GRUP KÜRTLER'

Kitapta, "İstanbul yapılanmasına Kürt baskısı" diye bir bölüme yer verdiniz. İŞİD'in Kürtlere yönelik doğrudan saldırıları da yaşandı çatışmaların yoğun olduğu dönemde. İŞİD Türkiye'de tehdit olarak Kürtleri mi görüyor?

Sürecin gelişiminde İŞİD'in en çok nefret beslediği grup Kürtler. Bakıldığında bunu Türkiye'deki Kürt siyasal hareketiyle yol arkadaşlığı yapan bütün örgütler olarak da genişletebiliriz. Örneğin, 10 Ekim'de hedef alınan herkes İslam Devleti'nin sevmediği topluluklardı. Bunun içerisine Aleviler'i de katabilirsiniz. Türkiye'de reel olarak Sunni- Şii gerilimi tarihsel katliamlar yaşanmış olsa da bugün yakıcı olarak hissedilmiyor. Suriye ve Irak'ta İslam Devleti'nin en büyük propagandası Sunni- Şii ayrımı üzerinden şekillendi. Bu gerilim Türkiye'ye, Kürtlerle olan gerilim olarak transfer edilmiş durumda.

'İSLAM DEVLETİ ADINA ÖRGÜTLEYENLER 6-8 EKİM OLAYLARINI KULLANDI'

İstanbul özeline dair ise şunu söyleyeyim, 2014 yılında İslam Devleti adına örgütlenme faaliyeti yürütenler yerelde Kürt yapılanmalarıyla karşı karşıya geliyorlar. Kürt yapılanmaları da herhangi bir adı olmayan Kürt gençler. Bunun içerisinde daha sonra ortaya çıkıyor ki YDG-H'a bağlı gruplar da var. Aynı yerde var olmaya çalıştıkları sırada bir takım gerilimler oluyor. Kürtler bunların örgütlenme faaliyetini yapmasını istemiyorlar ve birkaç olay yaşanıyor. İstanbul'da mescit olarak kullanılan yapıları Kürt gençler tehdit etmeye başlıyor. Birkaç ölümlü olay da yaşanıyor bu süreçte. Bu olaylar karşısında tapelerde gördüğümüz, çok ciddi bir endişe dalgasının oluştuğuydu. İslam Devleti adına örgütlenenler bir türlü kendisini

'İstanbul'da mescit olarak kullanılan yapıları Kürt gençler tehdit etmeye başlıyor. Birkaç ölümlü olay da yaşanıyor bu süreçte. Bu olaylar karşısında tapelerde gördüğümüz, çok ciddi bir endişe dalgasının oluştuğuydu.'

'Bizim için önemli olan bir sonraki cihadda Türkiye'de örgütlenme potansiyelini elimizden geldiğince azaltmak. Bu örgütler şiddeti muhafaza edemiyorlar. Bu şiddet er ya da geç bu topluma dönecek.'

rahat hissedemiyor. Bir konuşmada bu olayların ardından özel güvenli sitelere taşındıklarını söylüyorlar. Buna benzer baskılar Bingöl'de, Adıyaman'da da oldu. Adıyaman'da birkaç büyük göç dalgası var İslam Devleti'ne katılmak için. 6-8 Ekim olaylarından sonra örgütlenme faaliyetinde çalışanlar, "Burada da benzer şeyler olacak, Kürtler bizi yaşatmayacak. Gittiniz gittiniz bir daha gidemezsiniz" diye bu kişileri uyardılar ve hemen yollara düşüldü. 6-8 Ekim'in çok katmanlı etkisi var bu sürece. 6-8 Ekim olaylarından sonra Kürt gençlerin sokaklardan çekilmesi, örgütlenme faaliyetlerinin daha rahat yapılmasına neden oldu. Ancak bunu da bir varsayım olarak söylüyorum ama somut olarak Türkiye IŞİD'İ içerisindeki Kürt düşmanlığı çok etkili olduğu için 6-8 Ekim'i de bu örgütleyiciler kullandı, diyebilirim.

Türkiye IŞİD'inin örgütlenme faaliyetine karşı bazı kamu görevlilerinin almadığı önlemlerden bahsettiniz. Bu süreçte Kürtler mi bunu sağlamaya çalıştı?

Kürtlerin bu tedbirleri Bingöl gibi illerde aldıklarını gördük. Kürtler niye bu önlemi alıyorlar? Şiddet içerisinde bir toplumda yaşamayalım diye değil. Kürtler de önlemi, "Rojava'ya en büyük tehdidi bunlar oluşturuyor. Biz bunlara burada müsaade edersek yarın oraya gidip Irak ve Suriye'de bize karşı saldıracaklar" anlayışıyla aldılar.

'BU ŞİDDET ER YA DA GEÇ BU TOPLUMA DÖNECEK'

IŞİD'in tamamen bitmesi söz konusu mu?

IŞİD'in bitmesi çok önemli değil bakıldığında. Bu geleneğin nereye gideceği önemli. Bizim için önemli olan bir sonraki cihadda Türkiye'de örgütlenme potansiyelini elimizden geldiğince azaltmak. Bu örgütler şiddeti muhafaza edemiyorlar. Bu şiddet er ya da geç bu topluma dönecek. Tek derdimiz Türkiye içerisinde şiddetsizliğin sağlanması ise dev radikalleşmeyi ılımlılaştırma tedbirlerinin ortaya konulması lazım. Ancak bunun bir süreci var. İlk koşul adaletsizliğe uğradığını düşünen toplulukların ve şahısların adalet duygularının onarılmasıdır. Kimseden acılarını toprağa gömmelerini, kayıplarından doğan hislerinden feragat etmesini bekleyemeyiz. Devlet bunu kimseden isteyemez. Öncelikle adaletin tesis edilmesi lazım. Bu savaşın parçası olmuş, katliamların sorumlusu herkesin soruşturulması, dönemin ruhundan, bağımsız olarak adil yargılanmaları ve hüküm giyenlerin şiddetten arındırılması lazım. Bu süreçte katliam davalarının çözüme kavuşturulması gerekiyor.

IŞİD Ağları – Türkiye'de Radikalleşme, Örgütlenme, Lojistik, 488 syf., İletişim Yayınları, 2018.

Novamed'de kadın grevi kitap oldu

Sosyolog Feryal Saygılıgil, Novamed işçisi kadınların bir yılı aşkın süren grevlerinin hikayesini, 'Serbest Bölge'de Kadın Olmak: Bir Kadın Grevi' başlığıyla kitaplaştırdı.

Novamed'li kadınların bir yılı aşkın süren hak arama mücadelesini sosyolog Feryal Saygılıgil, 'Serbest Bölge'de Kadın Olmak: Bir Kadın Grevi' başlığıyla kitaplaştırdı. Güldünya Yayınları'ndan çıkan kitap, düşük ücret, hamileliğin takvime bağlanarak sıraya konulması, tuvalete gitmenin önce yasaklanması, sonra dakikalara bağlanması, kadınların aybaşı dönemlerinin sorun olması gibi nedenlerle 83 kadının başlattığı, 448 gün sürmüş ve üç yıllık toplu iş sözleşmesi imzalanarak sonlanmış mücadeleyi anlatıyor.

Antalya Serbest Bölgesi'nde faaliyetini sürdüren Novamed'te, Petrol-İş Sendikası'na üye 83 kadın işçi, maruz kaldıkları kötü koşulları bertaraf etmek, sendikalaşma haklarını savunmak için 26 Eylül 2006'da greve çıkmıştı. Grev, kadınların direniş ve örgütlenme deneyimlerini, hak arama mücadelelerini gelecek kuşaklara aktarmak açısından oldukça önemli bir deneyim.

Sezai Sarıoğlu: Muhalefet Partisi müşahidi!

Sezai Sarıoğlu şiiri gibi biri. Şiirinden çok sevilen bir insan, insanlığından çok şiirleri sevilen şairlerden değil. Şiiri, yazıları ve yaşayışı ile eşgüdümlü, eskilerin deyimiyle mütecanis. Onun “eskilerin dediği gibi” diyen ama yeni sözlerle de eskiyi tarif edebilen, günün tarihteki yeri ve diyalektikteki tümleyenini gözeterek davranan dizeleri ve düzyazıları, güncel - edebiyat ilişkisi için bir ölçek; edebiyatın günceli öğütme, güncelin de edebiyatı mekanikleştirme tehlikesine karşı bir izlek olabilir.

Umut Kara

Dergi ve sosyal medya platformu yazıları günümüz edebiyatının önemli bir bölümünü oluşturuyor. Güncel toplumsal travmaların yansısını yazında ve şiirde yeterince göremiyoruz. Edebiyat ne bir haber postası ne de ulaklıkla mükellef bir organ. Ne var ki edebi türlerle aktüel olaylar arasındaki mesafeyi yeni dönem edebiyat dergiciliği dolduruyor. Bu anlamıyla aslında bir boşluğu doldurması gereken, bir renk olarak var olması gereken ünlü kişi resimli bloglar toplamına dönüşmüş edebiyat dergileri edebiyat meselesinin ta kendisi oluveriyor. Edebiyatın gövdesini kaplayacak bir sarmaşığa dönüştüler. Edebiyat dergileri esasen edebi ürünlerin tüketimini belirleyen bir alan bir mağaza görevi de görür, içinde bulunulan zamanın kültür edebiyat ortamının ne olduğu hakkında bilgi verirler, bir tartışma alanı yaratırlar da. Yeni dönem edebiyat dergilerinin gözdeliğine karşın bu önermeyi geçerli sayabilir miyiz, kesinlikle hayır.

Edebiyatımızın kaygı refleksi şiirden ve romandan çok günlük yazılarda işliyor. Hayatın kaygısı ile edebiyatın kaygısı arasında her zaman bir farklılık olmuştur. Edebiyat mutlaka hayatın yansıması olmalıdır, diyemeyiz ancak edebiyatın kaygısıyla yaşamın kaygısının bağdaşık olduğu yerde şiirimiz, 21. yüzyılın çok daha gerisinde. Şöyle düzelteyim: Şiirimizin güncel duyarlılığında 20. yüzyıldan öteye gidiş yok. İşte Behçet Aysan Şiir Ödülü jürisinin 2017 şiir ödülünü Sezai Sarioğlu'na verme gerekçesi bu yüzden büyük önem taşıyor. Türk Tabipleri Birliği'nin Behçet Aysan anısına düzenlediği ödülü "Sözcüklerin, deyimlerin yerleşik anlamlarını ters yüz ederek kendi özel, özgür, ayrıksı şiir dilini yaratması; güncel olanın tarihsel köklerini irdelemesi ve epik şiirin olanaklarını yeni şiirle kaynaştırması, şiirin muhalif yanını güçlendirilmesi" nedeniyle Sezai Sarioğlu'nun almasını uygun görmüş seçici kurul.

NE TUTSAK NE ÖĞRETİCİ!

Behçet Necatigil'in "okudunuz,/ bittiğine memnun,/ anlamamış;/ bozuk paralar gibi düşer önümüze/ alkış." dediğinde bir "Edebiyat Matinesi" kişisi değil, yaşayan, itirazını şiirinde ısrarla taşımayı sürdüren bir şair. Okura, "acıların toplamı"yla umudun, inadın denklediği nesnellikten sesleniyor, aşkın nesnellikten. Sözelimi 'Karun Hükmünde Kararlılıklarla' bir çini ustası özeniyle iskartaya diziyor sözleri, dünyanın etrafında dönüyor, işlere tek, güçlere pek. Öte yandan kooperatif evi için tuğla çekiyor yukarı, defter-i kebir üç aylığı. Sözcüklerin, alışılmış ya da incelikli çağrışımları ile rahatsız edici hakiki karşılıklarına aynı mesafede duruyor. Böylelikle şiiri, ne lirizmi görmezliğe varan bir iç yolculuğa tutsak kalıyor, ne de epik şiirin, destancılığın üstüncülüğünde, bir öğreticilikte mekanikleşiyor.

Devrime, romantik yılların özlemi, çekilen cefaların yılgınlığı ya da sadece umut etmenin durağanlığından bakmaz Sezai Sarioğlu, gün be gün değişim ve gelişimine koşut görür devrimi, içkin bir süreçtir devrim, devrim yaşamına dahildir şairin yani. "sen yenisin galiba; galiba sen yenisin/ her aklımdan geçeni aşk ve devrim sanıyorsun." der ve devrim ile tazelenmeyi ve devrimi tazelemeyi önerir. Birlikte yürüdüğü şairlerin izlerini özellikle belli eder şiirinde. Bu, Türk şiirinin diyalektik bir dip notu yapıyor onun şiirini. Meraklıdır onun şiiri. Okuru başka şairlere meraklandırır da. Göstermecî metinlerdeki gibi okuru soktuğu ilizyondan bir anda hakikatle yüzleştirecek alana taşır. Bunu yaparken dilin olanaklarını özgün bir şekilde kullanır.

'Sezai Sarioğlu, gün be gün değişim ve gelişimine koşut görür devrimi, içkin bir süreçtir devrim, devrim yaşamına dahildir şairin yani.'

Sözcüklerin sözlükteki yerine isyanları Sezai Sarioğlu için

çıkış noktasıdır. Onun bu sözcük oluşturma yöntemi son derece tehlikelidir. O, İkinci Yeni'nin "aşkın gösteren" mucitliğini sürdüren bir şair "nar taneleri" misali... Derrida'dan hareketle, bir yapıbozumculuk örnekleme şiiri, gösterenlerden "aşkın gösterilen" yaratmaların serüveni. Nuri Bilge Ceylan'ın oyunculuğu "göstermek değil gizlemek" tarifine koşut, şiir "söz eleme" sanatı dendiğinde kaçırılmaması gereken, bir şeyin ne olmadığı ile ilgili her şeydir. Söz saçılması ile anlamdan doğan anlama, fazla olana meftunluğunu okura bulaştırır. Bu yüzden dizelerinin ilk okunuşu ikinci okunuşuna hazırlık aşaması olarak geçebilir.

Sarioğlu'nun sözcüklerle kurduğu arkadaşlık, insanlarla, doğayla kurduğu ilişkilere benziyor. Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz psikoterapist İskender Savaşır'ın Kelimelerin Anayurdu ve Tarihi kitabında "...kimle selamlaşılır? Bir yabancıyla... Mutlak olarak olmasa da hiç değilse o an için, o an içinde bulunduğumuz durum açısından yabancı olan biriyle selamlaşılır... Selam verme, kendisini nasıl ifade edeceğini henüz bilmediğiniz yabancı bir güçle barışma çabasıdır. Kendinizi onun şiddetine ve insafına terk edersiniz, gücünü sizden yana kullanacağı, sizin için bir şiddet değil esenlik kaynağı olacağı umuduyla. Selam verilen herkes korku ve umut kaynağı olan bir yabancıdır." diyor. Sezai Sarioğlu'nun şiiri "bir arkadaşlık teklifi" olarak tarif etmesi, "yeniden ve yeniden tanışmak" şeklinde ifade ettiği bu olsa gerek. Bu noktada onun düzyazılarının da şiirsel bir özellik taşıyarak şiirinden bağımsız olmadığını söylemek gerekiyor. Şiirlerini tarihe ve edebiyatımızın diğer şiirlerine bir dipnot kabul ettiğimizde, düzyazıları da şiirlerine, hatta tersinden tarihin onun şiirlerine bir dipnot olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda "bildiği tüm şiirleri özeleştirir niyetine okuyor" dizesi ile her şey yerine oturuyor...

Sezai Sarioğlu şiiri gibi biri. Şiirinden çok sevilen bir insan, insanlığından çok şiirleri sevilen şairlerden değil. Şiiri, yazıları ve yaşayışı ile eşgüdümlü, eskilerin deyimiyle mütecanis. Onun "eskilerin dediği gibi" diyen ama yeni sözlerle de eskiyi tarif edebilen, günün tarihteki yeri ve diyalektikteki tümleyenini gözeterek davranan dizeleri ve düzyazıları, güncel – edebiyat ilişkisi için bir ölçek; edebiyatın günceli öğütme, güncelin de edebiyatı mekanikleştirme tehlikesine karşı bir izlek olabilir. Sonuçta bir inat söz konusu...

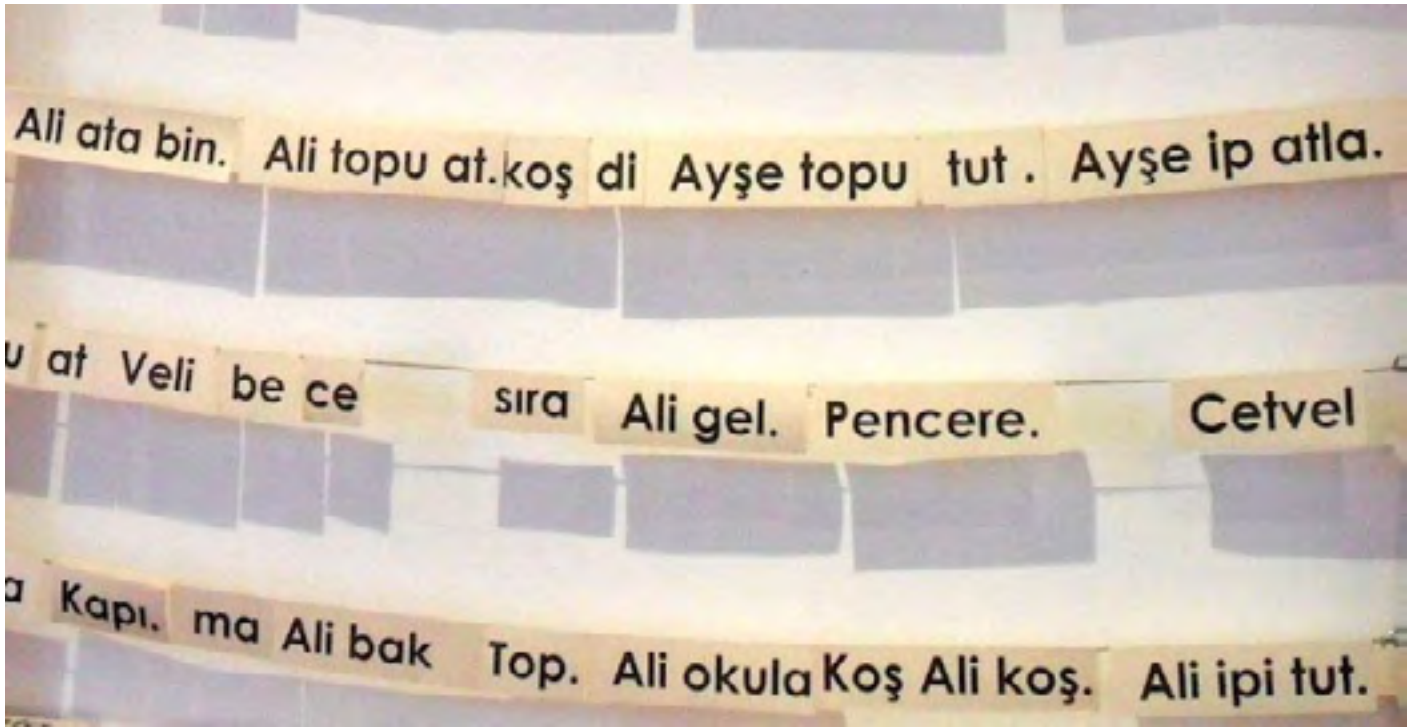
Not: Edebiyatı, salt bir okur yazar kavşağından çok, türlü sanatlara, toplumsal ve siyasal gelişmelere açılan bir meydan olarak gören Enver Ercan'a selamla.

Kurutma Kâğıdı, Sezai Sarioğlu, 94 syf., Komşu Yayınları, 2016.

Türkiye’de bir ‘felsefe dili’ kurmanın imkânı

Türkiye’deki “dil vasatı”, gündelik olmasının yanında politik bir kabalığın ve estetik yoksunluğun da tutsağı gibidir. Sözcüklerde felsefî bir içerik şöyle dursun, estetik bir dolgunluk dahi bulunmaz. Her sözcük hem gündelik ve vasat hem de politik ve kabadır. Aslında bu ikisi [gündelik vasatlık ve politik kabalık] varlıklarını birbirlerine borçludur; birisi bozguna uğramaya görsün, diğeri de peşi sıra çözülmeye mahkûmdur.

Hamza Celâleddin

Felsefe, bir “dil iklimi”dir. Tarih beri bütün düşünsel ekollerde (söz gelimi; Antik Grek Felsefesi’nde, İngiliz Empirizmi’nde, Alman İdealizmi’nde, Viyana Çevresi’nde, Fransız Varoluşçuluğu’nda ya da Fransız Postyapısalcılığı’nda) felsefe, “yeni bir dil olanağı” olarak ortaya çıkmış ve –toplumsal/gündelik dildeki temel motivasyonlardan, tarihsel arka bahçeden ya da kültürel var oluştan da hareketle– yeni kavramlar üreterek kendi dilsel sınırlarını çizmiştir. En açık ifadeyle ise, Gilles Deleuze ve Felix Guattari’nin Felsefe Nedir?’de söyledikleri gibi “Felsefe, kavramlar oluşturmak, keşfetmek, üretmek sanatıdır” (Deleuze & Guattari, 2017, s. 12). Bundan sadece hiç yoktan bir sözcüğün dile eklenmesi değil; aynı zamanda da, var olan kök sözcüklerin yeni bir konseptte birleşerek dile gelmesi ya da var olan sözcüklerin

yeni bir anlam içeriği ile sil baştan yazılması da anlaşılmalıdır – Kant, Jaspers ya da Heidegger’in Dasein’ı, Fichte’nin Wissenschaftslehre’si yâhût da Derrida’nın Différance’ı gibi... İnsan, dilin içerisine doğar ve –zihinsel ya da bedensel olsun– tüm devinimleri yine dilin içerisinde gerçekleşir. Toplumsal bir varlık olarak insan ise, içine doğduğu bu dili “vasat uzlaşısı” ile ölçünlüleştirerek ya da idealleştirerek bir iletişim aracı hâline getirmekten imtina etmez. Oysaki dili sonsuza uzatmak, bükme, yarmak ya da esnetmek hâlen olanaklıdır. Felsefesinin ilgisini cezbeden de işte bu olanaklılıktır.

Türkiye’de ise mesele bu denli derin anlaşılmaz: Öyle ki bu coğrafyada, metafor, ironi ve aşırılıkta oldukça beceriksiz ya da dili terörize etmek ve onu sınırlarına çekmek konusunda düpedüz cesaretsiz bir dilsel kurguya sıkı sıkıya bağlanılmış; bu hâliyle ise “dil vasatı” kutsanarak yeni dil olanakları daha en başından şeytanlaştırılmıştır. “Dil vasatı” ise, gündelik ihtiyaçları (elbette seks hariç), temel toplumsal ödevleri (elbette linç dâhil) ve her türden “geriletici gerilim”i temeline alan, sınırları özenle ve kurnazca çizilmiş –ve bu sınırların dışına taşan söylemciyi anında yok edecek kusursuz bir mekaniğe sahip– statik bir yapıdır. Öyle ki bu statik yapıya, on yıllar var ki; –Türk Dil Kurumu’nun tuhaf önerileri dışında– ne yeni bir kavram sokuşturulabilmiştir ne de zaten var olan bir kavram yeniden içeriklendirilerek bambaşka bir varlık alanına kapı aralanabilmiştir (örneğin bundan elli yıl önce bir hakaret sözcüğü olarak kullanılan “anarşist” ya da halk ağzıyla “anarşik”, bugün hâlen bir hakaret sözcüğü olarak kullanılıyor – Yoksa siz de mi anarşistsiniz?). O hâlde bizim coğrafımızın yakın tarih dilsel macerası şu mottoyla özetlenebilir: “Girişler ve çıkışlar yasaktır!” Gel gelelim esneyemeyen, yarık açılmayan, ölçünlü, sınırları keşfe kapalı ve kendisini yeniden üretemeyen her dil, için için çürür; bugün yaşamakta olduğumuz dilsel garâbet ve zihinsel gerileme de tam olarak buradan beslenir.

Pekâlâ şu durumda bile, Türkiye’de bir “felsefe dili” oluşturmak hâlen olanaklı mıdır ve bu olanak bize ne ifade eder? Tarihsel hakikat bize şunu söyler: Yazının en başında adını andığımız hemen tüm felsefe ekolleri (Antik Grek Felsefesi dâhil), bizimkine çok benzer, “duraksayan” dilsel iklimlerde yeşermiştir. Kaldı ki bu türden buhranlı dilsel iklimler, yeni bir dil ve gelenekselleşmeye namzet bir “felsefe dili” oluşturabilmek için eşsiz olanaklardır: Adornocu hakikatle ise; “Gözünüzdeki kıymık en iyi büyüteç” (Adorno, 2014, s. 54). Yani “ilkece” söyleyecek olursak, Türkiye’de de bir “felsefe dili” oluşturmak şu iklimde pekâlâ mümkündür. Lâkin “ilkece” vurgusunun altını itina ile çizmem gerekir;

‘Bizim coğrafımızın yakın tarih dilsel macerası şu mottoyla özetlenebilir: “Girişler ve çıkışlar yasaktır!” Gel gelelim esneyemeyen, yarık açılmayan, ölçünlü, sınırları keşfe kapalı ve kendisini yeniden üretemeyen her dil, için için çürür’

'Türkiye'deki "dil vasatı", gündelik olmasının yanında politik bir kabalığın ve estetik yoksunluğun da tutsağı gibidir. Sözcüklerde felsefî bir içerik şöyle dursun, estetik bir dolgunluk dahi bulunmaz. Her sözcük hem gündelik ve vasat hem de politik ve kabadır.'

zirâ mantikî olarak mümkün olan bir şey, pratik olarak hâlen mümkün olmayabilir. Bunun pratik olarak da mümkün olması; kültürel bir arka bahçenizin, tarihsel bir motivasyonunuzun, bozgunculuk için yürekliliğinizin ve tüm dilsel saldırılara karşı direncinizin var olmasına bağlıdır. Bir dili yapı söküme uğratmak –deyim yerinde ise “oyunu bozmak”–, yazıldığı, okunduğu ve zannedildiği kadar kolay değildir. Bunun için toplumun istisnasız tüm cephelerinde (ve her gün yeni bir cephe eklenmektedir), zihinsel ve bedensel bir mücadeleye girişmek gerekir. Yalnız bu kadarı da kâfi gelmeyecektir üstelik; aynı zamanda bu mücadeleye “adanmış” ve bu mücadeleyi tümüyle “sindirilmiş” olmak da elzem bir ön koşuldur.

Gel gelelim durum böylesine iç karartıcı mıdır? – Hayır, aslında çok daha iç karartıcı yanları da vardır bu konunun. Türkiye'deki “dil vasatı”, gündelik olmasının yanında politik bir kabalığın ve estetik yoksunluğun da tutsağı gibidir. Sözcüklerde felsefî bir içerik şöyle dursun, estetik bir dolgunluk dahi bulunmaz. Her sözcük hem gündelik ve vasat hem de politik ve kabadır. Aslında bu ikisi [gündelik vasatlık ve politik kabalık] varlıklarını birbirlerine borçludur; birisi bozguna uğramaya görsün, diğeri de peşi sıra çözülmeye mahkûmdur. Bu iki dilsel sapkınlığın, birbirine tutkun iki âşık gibi sıkı sıkıya sarılı olması, bir “felsefe dili”nin oluşmasının önündeki bir diğer engeldir. Günümüz Türkiye'sinde ise bu sıkı sıkıya sarılmışlık durumu, belki de tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar belirginleşmiş, açık seçikleşmiş gibidir (örneğin; “adamsın!” söylemi hem gündelik olarak vasat hem de politik olarak kabadır; ama söylemi öncelikli olarak hangisinin motive ettiği ilk duyuşta artık kestirilemez). Bibeden olmuş bu dilsel ikilikte bir gedik açabilmek ya da bir yırtık oluşturabilmek şu hâlde imkânsızdır. Elbette bu imkânsızlığın, yukarıdaki paragrafta bahsi geçen yüreksizlik, dirençsizlik ve yeteneksizliklerle de yakından ilgisi vardır. Burada bir gedik açmak ya da bir yırtık oluşturmak, “ilkece” hâlen mümkünken, –bir inançsızlıktan, bir çaresizlikten ya da bir umutsuzluktan değil ama– pratik bir imkân neredeyse artık kalmamıştır.

Yine de merhaba!

Hölderlin yurdunuz, Tagore göğünüz,

Camus yâr ve Nietzsche yardımcınız olsun.

Kaynaklar:

ADORNO, Theodor, *Minima Moralia*, Metis Yayınları, 2014 (8. Basım).
DELEUZE, Gilles & GUATTARI, Felix, *Felsefe Nedir?*, YKY, 2017 (11. Basım).

İktidar ve direnişin kaynağı

Utku Özmakas'ın kaleme aldığı *Biyopolitika: İktidar ve Direniş* adlı kitabı İletişim Yayınları'ndan çıktı. Özmakas'ın biyopolitika kavramının farklı yönelimlerini ve yarattığı verimli düşünsel gerilimleri derinlemesine incelediği bu çalışması, düşünce çerçevemiz içinde kurumlara karşı bireysel direnişler ve mikro ilişkiler, her şeye kadir bir mutlak egemen karşısında her yerden çıkıp her yere yayılan iktidar ve direniş anlayışı, her geçen gün daha fazla yer vermemizi gerektiren bir çağın ihtiyaç duyduğu ve biyopolitika üzerine neden düşünmemiz gerektiğini gayet net bir şekilde açıklayan ve yaşam gibi yabana atılmayacak, sadece ucunda değil, her yerinde ölümü barındıran bu zor zanaati anlama derindeki herkesin okuması gereken bir çalışma.

Kerem Yılmaz

Tüketim toplumunda, birçok şey gibi kavramlar da hızlıca ve düşüncesizce tüketilmek üzere dolaşıma girer. Oysa bir kavramı yetkin bir şekilde kullanabilmek için onun tarih boyunca izlediği yolları, tornalarından geçtiği düşünürlerin düşünsel haritalarını, kavramın yiten anlamlarıyla yol boyunca kazandığı anlamlar arasındaki ilişkileri iyi bilmek gerekir.

“Bir insanın portresini yaparmış gibi bir düşüncenin portresi

yapılabilir” diyen Gilles Deleuze’ye kulak verecek olursak, Fransız düşünürün bahsettiği imkânın bir kavram için de pekâlâ geçerli olabileceğini düşünebiliriz. Utku Özmakas’ın İletişim Yayınları’ndan çıkan Biyopolitika: İktidar ve Direniş adlı değerli çalışmasında tüketilme riski altında olan moda kavram “biyopolitika” için yaptığı da bu türden, biyopolitika kavramının hemen tüm temel yönelimlerini, ona odaklanan farklı yaklaşımlar arasındaki gerilimlerle birlikte ele aldığı bir çalışma olarak önem taşıyor. Özmakas, biyopolitika kavramı üzerinde en fazla kafa yormuş olan düşünürlerden olan Foucault, Agamben ve Hardt-Negri’nin düşünsel izleklerini takip ederek, bu kavramın günümüzde taşıdığı önemi felsefi kaynakları aracılığıyla göstermeye çalışıyor.

Biyopolitika kavramının siyaset felsefesi alanında ne denli önemli bir kavram olduğunu ve köklerinin ne kadar eskiye dayandığını anlamak için, kavramı muhtemelen ilk kez kullanan İsveçli düşünür Rudolf Kjellén’in, aslında devleti bir organizma olarak gören ilk düşünür olan Platon’un sesini yankıladığını görmek bile yeterli. Bu konuda yazıp çizmiş bir başka önemli düşünür Thomas Lemke’nin aktardığı tanıma bakacak olursak, Yunanca hayat anlamına gelen bíos ile politika kelimelerinin birleşmesinden oluşan biyopolitika kavramının, en basit anlamıyla “hayatla uğraşan politika” anlamına geldiğini görürüz. Bu yüzeyde kaldığımız takdirde hepimize oldukça basit ve sıradan gibi gözükebilecek olan kavramın derinliğini idrak edebilmemiz için, bu kavramı, başlangıçları sürekli göz önünde bulundurarak kendi süzgeçlerinden, kendi tarzlarında geçiren yukarıdaki isimlerin çalışmalarına eğilmemiz gerekiyor.

İKTİDAR VE DİRENİŞİN ZEMİNİ OLARAK BEDEN VE BİYOPOLİTİKA

Özmakas’a göre Foucault düşüncesinde biyopolitika kavramına varan yol oldukça kıvrımlı, iktidarın mantığını anlamaya yönelik olarak geliştirilen farklı model ve analogilerle yoğrulan zorlu bir güzergahı izler. Düşünürü bu yola iten en önemli sebeplerden birisi hiç kuşkusuz “hukuksal-söylemsel iktidar anlayışı” adını verdiği rıza üretme kapasitesinden sual olunmayan güce yönelik yaşadığı tatminsizliktir. Foucault’ya göre iktidar tözsel bir güç değildir, böyle olması halinde bildiğimiz denli güçlü olması mümkün değildir. İktidar, ancak bedeni hedef aldığı, onun uysallığını farklı teknikleriyle sürekli yeniden yarattığı, bir anlamda habitusler ürettiği takdirde, yani

‘...İktidar, ancak bedeni hedef aldığı, onun uysallığını farklı teknikleriyle sürekli yeniden yarattığı, bir anlamda habitusler ürettiği takdirde, yani ilişkiler, “koordine edilmiş bir ilişkiler yumağı” yarattığı takdirde gücünü gösterebilir.’

ilişkiler, “koordine edilmiş bir ilişkiler yumağı” yarattığı takdirde gücünü gösterebilir. Foucault’nun, iktidarın zihinden önce bedeni hedef aldığını düşünmesinin sebebi de budur. Buna göre, iktidar merkezden çepere yayılan tözsel bir güçten ziyade, her yerde olan, “mikroskobik” bir iktidardır ve en önemsiz sayılan ilişkilerde bile mevcut olduğundandır ki, hem bu iktidarın hem de iktidarın bulunduğu her yerde (yani her yerde) direniş imkanının da olduğu gerçeğinin gözden kaçırılma ihtimali de az değildir.

KUTSAL İNSAN VE BİYOPOLİTİKA

Olağanüstü çalışkan bir felsefe işçisi olan İtalyan düşünür Giorgio Agamben de, biyopolitika ve iktidarı anlayabilmek ve anlatabilmek için farklı düşünsel kaynakları seferber eder. Utku Özmakas’a göre, Agamben’in biyopolitika kavramına ilişkin analizine rötuşları ekleyerek tabloyu tamamlayan çalışması Kutsal İnsan dizisidir. Agamben’in biyopolitika analizi birçok yönden temelini Foucault düşüncesini oturtsa da, daha sonrasında iki düşünürün yolları ayrılır. Agamben, Kutsal İnsan’da egemen konumunda bulunanın, istisna halinin yarattığı güce, “potansiyelin

özerk varlığı”na, yani hem kendi potansiyeline hem de “potansiyelsizliği”ne sahip olma haline (bir anlamda “ey-lememeyi tercih edebilme lüksü”) dikkat çeker ve bu halin egemenlik mantığındaki başat yerinin altını çizer. İtalyan düşünür, biyopolitik bir mekan olarak toplama kamplarını inceler ve bu açıdan kapatma kurumları olarak cezaevlerini işaret eden Foucault’dan ayrılır. Kamp, kişinin kendi yaşamı üzerindeki tasarruf hakkının tüm çıplaklığıyla askıya alındığı, her türlü siyasal statüden ve beylik vatandaşlık haklarından sıyrılan, insanın iktidar karşısında tamamen savunmasız kaldığı bir alan olarak beden üzerindeki modern iktidarın boyutlarını gözler önüne serer.

Bir de Michael Hardt ve Antonio Negri’nin biyopolitika kavramına yeniden çizdikleri kuramsal çerçeveler üstünde durmak gerek. İkili, biyopolitika analizlerinin ilk adımını “egemenlik” ve “ulus-devlet” tahayyüllerinin post-modern dönemde yaşadığı krizleri ele alarak atarlar. Bu krizin açığa vurduğu savaş, Duns Scotus’tan Spinoza’ya uzanan birinci tarz modernlik, yani çokluğu odağına alan, insanlığı ve arzuyu tarihin merkezine yerleştiren modernlik ile bu ilk modernliğin açığa çıkardığı yaratıcı güçleri, arzuları tahakküm altına alan ikinci tarz modernlik arasındaki savaştır: Bu savaşın sonunda ikinci tarzın galibiyetiyle birlikte “modern egemenlik” peyda olur. Bu yaklaşımın en önemli yanı, Foucault düşüncesinde olduğu gibi, iktidar ve direnişi karşı karşıya getirmek yerine onları iç içe geçmiş ilişkiler olarak görme imkânını sunmasıdır.

Son olarak şunu söylemek gerekir: Utku Özmakas’ın biyopolitika kavramının farklı yönelimlerini ve yarattığı verimli düşünsel gerilimleri derinlemesine incelediği bu çalışması, düşünce çerçevemiz içinde kurumlara karşı bireysel direnişler ve mikro ilişkiler, her şeye kadir bir mutlak egemen karşısında her yerden çıkıp her yere yayılan iktidar ve direniş anlayışı, her geçen gün daha fazla yer vermemizi gerektiren bir çağın ihtiyaç duyduğu ve biyopolitika üzerine neden düşünmemiz gerektiğini gayet net bir şekilde açıklayan ve yaşam gibi yabana atılmayacak, sadece ucunda değil, her yerinde ölümü barındıran bu zor zanaati anlama derindeki herkesin okuması gereken bir çalışma.

Biyopolitika: İktidar ve Direniş, Utku Özmakas, 352 syf., İletişim Yayınları, 2018.

ETKİNLİK

SHAUN CHOO

15 Ağustos 2018

Saat: 21:15

Antik Taş Ocağı,,

Muğla

ŞEHİNŞAH

16 Ağustos 2018

Saat: 20:00

IF Performance Hall,

İstanbul

DOLAPDERE BIG GANG

17 Ağustos 2018

Saat: 20:00

IF Performance Hall,

İstanbul

HEY DOUGLAS

17 Ağustos 2018

Saat: 22:30

Dorock XL,

İstanbul

ETKİNLİK

KONRAD RİCHTER

20 Ağustos 2018

Saat: 21:15

Antik Taş Ocağı,

Muğla

SERTAB ERENER

21 Ağustos 2018

Saat: 21:15

Datça Açık hava Tiyatrosu,

Muğla

NASSIF ZEYTOUN

22 Ağustos 2018

Saat: 21:00

Harbiye Açık hava,

İstanbul

**SEYYAL TANER
& KURTALAN
EKSPRES**

24 Ağustos 2018

Saat: 22:00

Hayal Kahvesi,

Kocaeli

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Eski Filmler

Yazar: **Vedat Türkali**
Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
Baskı Sayısı: **1. Basım**
Sayfa Sayısı: **432**

Bataklık Çiçeği

Yazar: **Selahattin Enis**
Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
Baskı Sayısı: **1. Basım**
Sayfa Sayısı: **112**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Melâyê Cizîrî

dîvân

Kürşeden Çeviren: İlhamî Sîdar

Dîvân

Yazar: **Melâyê Cizîrî**
 Çeviren: **İlhamî Sîdar**
 Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
 Baskı Sayısı: **1. Basım**
 Sayfa Sayısı: **448**

Çalılık

Yazar: **Christian Jungersen**
 Çeviren: **Gizem Kastamonulu**
 Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
 Baskı Sayısı: **1. Basım**
 Sayfa Sayısı: **368**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Beceriksiz

Yazar: **Halit Emrah Dimici**

Yayınevi : **İthaki Yayınları**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **464**

Yaşlı Adamın Savaşı

Yazar: **John Scalzi**

Çevirmen: **Cihan Karamancı**

Yayınevi : **İthaki Yayınları**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

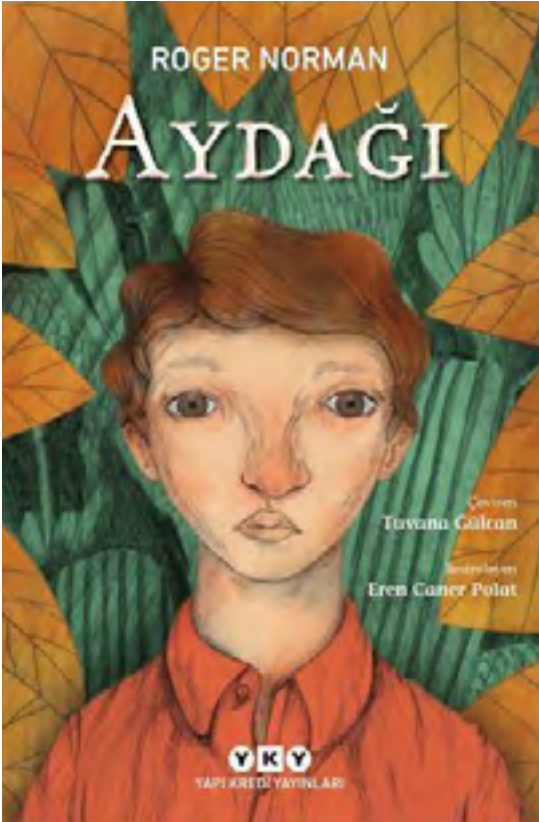
Sayfa Sayısı : **352**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

IŞİD Ağları

Yazar: **Doğu Eroğlu**
 Yayınevi : **İletişim Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **488**

Aydağı

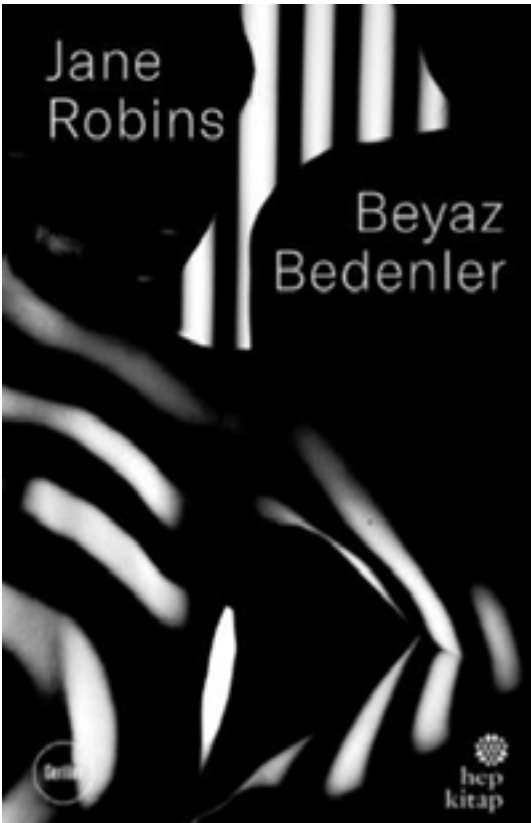
Yazar: **Roger Norman**
 Çevirmen: **Tuvana Gülcan**
 Resimleyen: **Eren Caner Polat**
 Yayınevi : **Yapı Kredi Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **112**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Üç Hikaye

Yazar: **İlban Ertem**
Yayınevi : **İletişim Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **139**

Beyaz Bedenler

Yazar: **Jane Robins**
Çevirmen: **Engin Süren**
Yayınevi : **Hep Kitap**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **292**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Avare Zihin

Yazar: **Michael C. Corballis**

Çevirmen: **Cihat Taşcıoğlu**

Yayınevi : **Nora**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **224**

Modem Zamanlar 2.0

Yazar: **Michael Moorcock**

Çevirmen: **İnönü Korkmaz**

Yayınevi : **Ayrıntı Yayınları**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **144**

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

1. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki

2. Körlük

Jose Saramago, Kırmızı Kedi

3. 1984

George Orwell, Can Yayınları

4. Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

5. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

6. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

7. 67

Oğuzhan Uğur, Hayy Kitap

8. Simyacı

Paulo Coelho, Can Yayınları

9. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

10. Bir Çöküşün Öyküsü

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

11. Leyla ile Mecnun

Burak Aksak, Kusura Yayınları

12. Satranç

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

13. Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck, Sel Yayıncılık

14. Ay Işığı Sokağı

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

15. Otomatik Portakal

Anthony Burgess, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT DIŞI

1. El Vedud

Tuğçe Işinsu, Feniks Kitap

2. IKIGAI - Japonların Uzun ve Mutlu Yaşam Sırrı

Hector Garcia, Francesc Miralles, İndigo Kitap

3. Ustalık Gerektiren Kafaya Takmama Sanatı

Mark Manson, Butik Yayıncılık

4. Bağırmayan Anneler

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

5. Gazi Mustafa Kemal Atatürk

İlber Ortaylı, Kronik Kitap

6. Momo

Michael Ende, Pegasus Yayınları

7. Pembe Fili Düşünme

Zeynep Selvili Çarmıklı, İnkılap Kitabevi

8. Seninle Başlamadı

Mark Wolynn, Sola Unitas

9. Hayvanlardan Tanrılara Sapiens

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

10. Doğu Batı Arasında İslam

Aliya İzzetbegoviç, Klasik Yayınları

11. Saklı Seçilmişler

Soner Yalçın, Kırmızı Kedi

12. Ben Ney'im

Hakan Mengüç, Destek Yayınları

13. Abdülhamit'in Akıl Oyunları

Ömer Faruk İspir, Lopus

14. Şu Hortumlu Dünyada Fil Yalnız Bir Hayvandır

Ahmet Şerif İzgören, Elma Yayınevi

15. Zamanın Kısa Tarihi

Stephen Hawking, Alfa Yayıncılık

[Gezaevlerinde, açlık grevlerinde, işkencelerde, meydanlarda: Hasretinden Prangalar Eskittim 50 yaşında](#)

['Hasretinden Prangalar Eskittim' elli yaşında](#)

['Zilan', 'direnmek' ve 'Serhad' mahkemelik oldu!](#)

['Kızıl' Nasreddin!](#)

[Hermann Hesse: Ağaçları dinlemeyi bil!](#)

[Doğu Eroğlu: IŞİD'in en çok nefret beslediği grup Kürtler Serkan Alan](#)

[Novamed'de kadın grevi kitap oldu](#)

[Sezai Sarıoğlu: Muhalefet Partisi müşahidi!](#)

[Türkiye'de bir 'felsefe dili' kurmanın imkânı](#)

[İktidar ve direnişin kaynağı](#)

[Yeni Çıkanlar](#)

